

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Farmingterapie v České republice

Vypracoval: Petra Kuželová
Vedoucí práce: PhDr. Lenka Maňhová

České Budějovice Rok 2015

Abstrakt

Farmingtherapie v České republice

Autorka si na základě osobního zájmu vybrala téma problematiky farmingtherapie. Hlavním tématem je farmingtherapie, jakožto jedna z forem zooterapie, při které se využívá pozitivní interakce mezi hospodářskými zvířaty (ovce, kozy, poníci, lamy, oslí, aj.) a člověkem. Jedná se o přímý kontakt se zvířaty, zapojení seniora do péče o zvířata, příprava krmení, krmení, úklid aj. Farmingtherapie je součástí komplexní péče jak o seniory bez postižení kognitivních funkcí, tak i o seniory s různými formami demence.

V teoretické části se autorka zabývá rozbohem problematiky farmingtherapie. Vzhledem k tomu, že je farmingtherapie širokou disciplínou a lze ji provozovat v mnoha variacích, zaměřila se autorka na seniory v pobytových sociálních zařízeních, na metody, formy a přínos farmingtherapie pro uživatele domovů pro seniory. Jedna z kapitol je věnována možnému využití farmingtherapie v praxi. Zájemci o farmingterapii se mohou v teoretické části seznámit s cílovou skupinou klientů, jaká jsou vhodná zvířata při poskytování farmingtherapie a jejich působení na klienta atd. Podle názoru autorky může mít tato disciplína pozitivní přínos jak pro uživatele domovů pro seniory, tak pro pobytové sociální zařízení jako celek.

Cílem výzkumné části bakalářské práce bude oslovení co největšího počtu pobytových sociálních zařízení v České republice, které poskytují farmingterapii. Prostřednictvím e-mailové ankety autorka zjistila, kde je poskytována farmingtherapie v domovech pro seniory. V zařízeních, které tuto terapii poskytují, udělala polořízený rozhovor, který byl proveden u pracovníků poskytujících farmingterapii. Terapie za pomoci hospodářských zvířat je v České republice poměrně neznámým oborem, proto se autorka domnívá, že bakalářská práce bude sloužit studentům a odborníkům z praxe, kteří mají zájem o problematiku farmingtherapie. Výsledky bakalářské práce je možné využít jako zpětnou vazbu pro zařízení, kde byl výzkum realizován.

Abstract

Farming Therapy in the Czech Republic

The author of this thesis have chosen this topic because of personal interest issues farmingtherapy. Title of this thesis is Farmingtherapy in the Czech Republic. The main theme is farmingtherapy as a form of animal assisted therapy, which uses a positive interaction between farm animals (sheep, goats, ponies, llamas, donkeys, etc..) and a human. It is about a direct contact with animals, involvement a senior into the caring of animals, feed preparation, feeding them, cleaning, etc. Farmingtherapy is a part of the comprehensive care of the seniors without any cognitive function disabilities, as well as seniors with diverse forms of dementia.

In the teoretical part is the author concerned with analysis of issues Farmingtherapy. Considering, this therapy is a realy wide discipline and can be operate in many variations, the author focused on seniors who live in long-stay social institutions. One chapter is devoted to the possible uses of Farmingtherapy in practise. People who are interested in can in the teoretical part acquaint with the target group of clients, animals that are useful for this type of therapy and their effect on the client. According to the authors' opinion can this discipline have a big positive contribution for both type of users (People living in seniors' homes and people in long-stay social institutions).

The aim of this bachelor thesis was to reach as many long-stay social institutions in the Czech Republic who provide Farmingtherapy, as possible. Through an e-mail survey the author found out where in seniors' homes is Farmingtherapy offered. In institutions that provide this therapy, did the author a semicontrolled interview, which was conducted with workers who provide this therapy. Farming Therapy in the Czech Republic is still relatively unknown discipline. The author thinks that this bachelor thesis will be used by students and experts who will be interested in this Framing Therapy stuff. Results of this thesis can be also used as a feedback for facilities where the research was conducted.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2015

.....

Petra Kuželová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doktorce Lence Matřhové, za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady a za čas, který mi věnovala.

Děkuji své mamce, která se mnou trpělivě cestovala po celé republice při sběru dat k výzkumu.

Obsah

ÚVOD

1 SOUČASNÝ STAV DANÉ PROBLEMATIKY

1.1 Vývoj vztahu člověka a zvířete

1.2 FARMINGTERAPIE V ČESKÉ REPUBLICCE

1.2.1 Definice farmingterapie

1.2.2 Cílová skupina klientů využívající farmingterapii

1.2.3 Základní metody práce se zvířaty

1.2.4 Vhodné druhy zvířat

1.2.5 Zvířata a jejich působení na člověka

1.3 FARMINGTERAPIE U SENIORŮ

1.3.1 Stáří a stárnutí

1.3.2 Formy farmingterapie u seniorů

1.3.3 Vliv farmingterapie na zdravotní stav seniorů

1.3.4 Přínos farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory

1.3.5 Využití farmingterapie při onemocnění demencí

1.3.6 Farmingterapie v praxi

2 CÍL PRÁCE

2.1 Cíl práce

2.2 Výzkumné otázky

2.3 Operacionalizace pojmů

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

3.3 Realizace výzkumu

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky položených rozhovorů

4.1.1 Identifikační údaje

4.1.2 Motivace k poskytování farmingterapie

4.1.3 Poskytování farmingterapie v zařízení

4.1.4 Zvířata používaná k farmingterapii

4.1.5 Přínos farmingterapie

4.2 SWOT analýza poskytování farmingterapie

5 DISKUZE

- 5.1 Diskuze k praktikování farmingterapie u seniorů v pobytových sociálních zařízeních z pohledu pracovníků poskytujících tuto terapii
- 5.2 Diskuze k formám farmingterapie u seniorů v pobytových sociálních zařízeních

6 ZÁVĚR

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

8 PŘÍLOHY

- záznamový arch pro položený rozhovor
- anketa
- fotodokumentace

Úvod

Motto: „ Zvířecí pohled umí promlouvat tím nejkrásnějším jazykem. “

Martin Buber

Toto motto, které otevírá moji bakalářskou práci, mne na první pohled fascinovalo. Myslím, že se mnou budou všichni souhlasit v tom, že zvířata mají nesporně mimořádné schopnosti.

Téma, které jsem si vybrala: Farmingterapie v České republice u seniorů v pobytových sociálních zařízeních, je poměrně nevšední. Většina lidí má ponětí o tom, co to je canisterapie či hippoterapie, kde se provádí a u jaké cílové skupiny uživatelů. Právě v tomto ohledu se farmingterapie zcela liší. Veřejnost o tomto druhu terapie a o jejích kladných dopadech na uživatele mnoho neví, a právě touto prací bych chtěla přiblížit její problematiku.

Poprvé jsem se o farmingterapii dozvěděla v předmětu týkající se zooterapie během studia na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Velmi na mne zapůsobila možnost využití hospodářských zvířat k terapii s člověkem. Zaměřila jsem se na seniory v sociálních pobytových zařízeních. Právě senioři jsou má cílová skupina pro budoucí povolání. Tento druh terapie je v České republice teprve v začátcích, a proto jsem se rozhodla zaměřit svoji bakalářskou práci právě na farmingterapii u seniorů.

Výzkum bude prováděn s pracovníky praktikujícími farmingterapie v domovech pro seniory po celé České republice. Tento výzkum bude uskutečněn na jaře roku 2015.

1 SOUČASNÝ STAV DANÉ PROBLEMATIKY

1.1 Vývoj vztahu člověka a zvířete

„Již před příchodem člověka obývaly naši zemi nejrůznější druhy zvířat. Od nepaměti existuje spojení mezi člověkem a zvířetem – více nebo méně slavné, více nebo méně emocionální“ (Leser, 2008, str. 11).

V době kamenné člověk v pozici lovce a sběratele objevil výhodu vztahů se zvířaty. Ulovit zvíře znamená znát přesně jeho zvyky, člověk musel zvěř pozorovat, přímo „studovat“ (Forman a Niederwieser, 2001). Sledoval, jakou vyhledává potravu, a podle toho zjistil, které rostliny jsou použitelné, pozoroval, jaké triky používají zvířata při lovu a mnohá z nich napodoboval (Forman a Niederwieser, 2001).

Také víme, že zvířatům se připisují různé symbolické významy, které je charakterizují. V pradávných dobách se člověk spojil s určitým zvířetem, jehož kvality do sebe vstřebal, například sílu medvěda, kterou potřeboval k lovu. Podle Formana a Niederwiesera lidé v dávnověku děkovali složené divoké zvěři, dokonce ji prosili o odpuštění (Forman, Niederwieser, 2001). Dále se domnívají, že usmrcení zvířete nebylo pouhé sprosté zabití, nýbrž rituál – tento odpovědný přístup člověka ke zvířatům později přešel do mýtů, náboženství a filozofie (Forman, Niederwieser, 2001).

V jeskynních malbách je vyjádřena prapůvodní propojenost s přírodou. *„Nelze ji chápat pouze jako zpodobení zvířete, nýbrž jako pokus symbolicky zachytit spolubytnost, zástupného představitele zvláštních přírodních sil“ (Forman a Niederwieser, 2001, str. 11).*

Ve Starém zákoně stojí, že Bůh stvořil zvěř a pak prvního člověka jako pána nad ní (Forman a Niederwieser, 2001). Podle biblických představ má člověk moc nad zvěří, ale také odpovědnost vůči ní. Tím se myslí i vzájemná interakce, kdy nejde o jednostrannou výhodu pro člověka, ale užitek mají obě strany.

Leser se domnívá, že v rámci „domestikace“ se z divokých zvířat stávají postupně zvířata domácí, což člověk ovlivňoval především prostřednictvím ochočování a křížení (Leser, 2008). Leser také uvádí, že dnes vycházíme z toho, že nejstarším průvodcem

člověka je pes, protože jeho předchůdci, vlci, byli domestikováni již před 14 000 lety (Leser, 2008). Člověk převzal odpovědnost za péči a ochranu některých zvířat a tím se stala na něm závislá. Naopak, když člověk upustil od nebezpečného lovu, stal se závislým on na ochočených zvířatech.

Člověk velmi brzy začal vycházet z toho, že soužití se zvířaty zvyšuje pocit radosti ze života a pohody. Podle Lesera první systematické vědecké výzkumy začaly kolem roku 1961 a orientovaly se na fyzický, psychický a sociální stav člověka (Laser, 2008).

První písemné zmínky o používání zvířat coby doplňkové terapie pro zdravotně postižené spadají do 9. století a pochází z Belgie (Integrační centrum Zahrada, 2008). Při terapeutickém využití se přikládali malí pejsci na nemocná místa. „*V průběhu devadesátých let byla založena mezinárodní asociace organizací zabývajících se humánně – animálními interakcemi*“ (Odendaal, 2007, str. 9). Za zakladatele tohoto oboru se považuje nositel Nobelovy ceny Konrad Lorenz. Odendaal publikuje, že v tomto ohledu byl skutečným průkopníkem v oboru psychoterapie za asistence zvířat Boris Levinson – psychiatr, který provozoval svou praxi v New Yorku (Odendaal, 2007). Levinson pracoval se sociálně znevýhodněnými chlapci s poruchami řeči. Jednoho dne měl s sebou v práci svého psa a všiml si, jak jeden za běžných okolností mlčenlivý chlapec spontánně a plyně se psem mluvil.

Zvířata mají velký význam i v rámci terapeutických forem. První písemné zmínky pocházejí již z 18. století. V roce 1792 založil William Tuke v Anglii instituci pro duševně nemocné. Dle Lasera dostali obyvatelé možnost pečovat o zahradu a starat se o zvířata (Laser, 2008). Tukeho cílem bylo „*vyvolat u obyvatel vědomí morální zodpovědnosti ve vztahu ke zvířatům, kromě toho měly být posíleny pocity vlastní hodnoty a sebekontroly nemocných prostřednictvím přátelství a tolerance*“ (Wiedemann, 1998, str. 351). Pomalu se utvářel i emocionální vztah mezi člověkem a zvířetem.

V USA byla během druhé světové války postavena nemocnice Army Air Force Convalescent Hospital. Právě na tomto místě se vojáci zotavovali ze svých válečných zranění na statku. Lékaři a ošetřovatelé pozorovali zvířata, i péči o ně. Skutečnost, že

zvířata dokázala rozesmát i zcela apatické pacienty dokázala smysluplnost této terapie (Leser, 2008).

1.2 Farmingterapie v České republice

1.2.1 Definice

Farmingterapie

Tedy terapie prostřednictvím práce na farmě. Patří sem jak práce v přímém kontaktu se zvířaty (např. kozy, ovce, prasata, kachny husy aj.), tak i práce v celém procesu chovu a ošetřování zvířat, včetně přípravy krmiva a vytváření dobré pohody zvířat (Loučka, 2007).

Terapie za pomoci zvířat je podle Turnera „*cílená intervence, která by měla podpořit fungování a /nebo pocit pohody jednotlivého pacienta nebo klienta*“ (Turner, str. 37, 2008). Tato profesionální intervence je prováděna lékařským nebo terapeutickým personálem nebo alespoň pod jeho dohledem (Turner, str. 37, 2008).

Pedagogika za pomoci zvířat může být prováděna prostřednictvím zvířat učitelem či učitelkou se speciálními a odbornými znalostmi (Turner, 2008). „*Pokud je prováděna zvláštním, léčebným nebo sociálním pedagogem, může být také považována za terapeutickou a cílenou intervenci*“ (Turner, str. 37, 2008).

Podpůrná opatření a aktivity za pomoci zvířat jsou většinou prováděny dobrovolníky, kteří prošli určitým druhem tréninku. Samozřejmě i zvířata musela být připravena na návštěvu v sociálních institucích k vykonávání motivační, výchovné nebo zábavné práci (Turner, 2008).

Turner se domnívá, že na poli intervence za pomoci zvířat existuje mnoho zájmů, ale také „*samorostů*“ a zneužívání terminologie (Turner, 2008). Z tohoto důvodu byla v roce 2006 na Univerzitě Curych založena Society for Animal – Assisted Therapy (společnost pro zvířecí – výpomocnou terapii), na které se podíleli zástupci univerzit a soukromých institucí z Japonska, Německa, Lucemburska a Švýcarska (Turner, 2008).

1.2.2 Cílová skupina klientů využívající farmingterapii

Farmingterapie zahrnuje velmi pestrou škálu klientů. Dá se říci, že není omezena věkem a může ji využívat i naprosto zdravý jedinec, který se ocitl v závažné životní situaci.

Farmingterapie je nejčastěji využívána u jedinců s mentálním, či tělesným postižením – není to ovšem pravidlem, snaží se vyhovět všem klientům.

Farmingterapie se využívá i u seniorů v pobytových sociálních službách. Bohužel v České republice není prozatím tato terapie příliš známá.

„Pokud se vedení domova rozhodne pořídit zvířata, nestačí informovat pouze obyvatele, kteří by měli souhlasit, ale především personál domova“ (Waiblingerová, 2008, str. 62).

V ideálním případě sestaví vedení domova projektový tým, který je pověřený vypracováním „zvířecí koncepce“ (Waiblingerová, 2008). Měly by být zodpovězeny otázky otázky správného chovu a dlouhodobé péče o zvířata, kdyby došlo ke změně personálu – pokud personál nesouhlasí s chovem zvířat v domově, je nutné brát tyto námitky vážně, aby rychlá realizace projektu nešla na úkor zvířat (Waiblingerová, 2008).

1.2.3 Základní metody práce se zvířaty

Rozeznáváme pět nejdůležitějších metod při práci se zvířaty. Jde o metodu volného setkávání, metodu útočiště, mostu, přítomnosti a metodu integrace.

Metoda volného setkávání znamená, že rozhodnutí, kdy dojde k přímému kontaktu mezi člověkem a zvířetem, si aktéři určují sami. Toto místo musí být vybráno tak, aby došlo k setkání ve volné přírodě, bez přítomnosti plotu, protože pak zvíře není zcela svobodné. Podstatou této metody je fakt, že se člověk i zvíře mohou stáhnout do ústraní a tímto navázat volný kontakt. *„Metoda volného setkávání se obzvláště přibližuje autentickému dialogu mezi bytostmi různých druhů (člověk/zvíře) a podporuje z tohoto důvodu mimořádnou stálost tohoto setkání“ (Leser, 2008, str. 32).* *„Tato metoda vyžaduje zvýšené vnímání a citlivost na nonverbální a verbální chování u obou partnerů“ (Leser, 2008, str. 32).* Díky této metodě dokáže člověk odhadnout své chování i chování zvířete.

Metoda útočiště znamená zprostředkování kontaktu člověka a zvířete v nějakém ohraničeném prostoru. „*To může být speciálně upravená místnost pro terapii a setkávání, ale hodí se k tomu také voliéry nebo ohrady všeho druhu (mobilní nebo pevně instalované)*“ (Leser, 2008, str. 32). Zde si může klient vybrat, zda chce zvíře pozorovat, či využít kontakt s ním. Samozřejmě i zvíře má možnost se samo rozhodnout, zda o navázání kontaktu s člověkem stojí. Zvíře se může přiblížit a tím projevit své sympatie, nebo se naopak stáhnout do ústraní. U metody útočiště se uplatní i efekty jako učení a „cítit se potřebný“ a to tehdy, budou – li obyvatelé domova zapojeni do péče o zvířata – krmení, čištění, úklid atd. (Leser, 2008). Cílem útočiště je co nejpřirozenější kontakt mezi aktéry.

Metoda mostu se nejčastěji praktikuje v terapeutických skupinách. „*Prostřednictvím předmětů je mezi člověkem a zvířetem postaven „most“ s cílem vytvořit vztah důvěry*“ (Leser, 2008, str. 33). U mostu jde o to dostat se z jedné strany na druhou – ode mne k tobě, od člověka ke zvířeti a od člověka k člověku (Leser, 2008). K přenosu kontaktu se využívá různých předmětů (klacek, provázek), dokud není možná jiná forma sblížení. Metoda přítomnosti se aplikuje zejména u imobilních osob. Vzájemný kontakt mezi člověkem a zvířetem probíhá v malém prostoru a to například na posteli ležícího pacienta a na klíně vozičkáře. Je zde přítomen i průvodce, který zvíře doprovází. Průvodce musí mít se zvířetem naprosto důvěrný vztah. Průvodce musí sledovat potřeby klienta i zvířete, aby předešel negativním pocitům z návštěvy. „*Hlavním úkolem průvodce je kontrola bezpečnosti člověka a zvířete, zároveň ovšem musí stát co možná nejvíce stranou, aby bylo jasné, že v centru kontaktu jsou obyvatel a zvíře*“ (Leser, 2008, str. 34).

Leser se domnívá, že u této metody je zvíře integrováno do stávající metody a bere na sebe funkci „*živé pomůcky*“ (Leser, 2008). Nezbytně nutné je, aby klient navázal a vytvořil kontakt mezi sebou a zvířetem před tím, než začne přímá práce se zvířetem. Pokud nebude dobrý vztah mezi zvířetem a člověkem, integrace nikdy nemůže probíhat úspěšně. „*Integrace zvířete do odborných metod je obzvláště účinná především tehdy, pokud využití zvířete osloví emocionální, komunikativní a sociální kompetence klienta*“ (Leser, 2008, str. 35).

1.2.4 Vhodné druhy zvířat

Zvířata do domova pro seniory přinášejí život, který má mnoho stránek: příjemné a žádoucí, ale také těžké a nepředvídatelné (Schaererová, 2008). Zvířata jsou živé bytosti, které mají vlastní individuální potřeby a mnohdy nepředvídatelné chování, které se nemusí vždy řídit představami domova.

V terapii prostřednictvím práce na farmě se využívá jak přímého kontaktu se zvířaty (např. kozy, kachny, husy, ovce, prasata), tak i práce v celém procesu chovu a ošetřování zvířat, vytváření dobré pohody zvířat i příprava krmiva (Loučka, 2007).

Chov hospodářských zvířat sebou nese vždy rizika (Waiblingerová, 2005). Tento chov je velmi náročný a znamená vysoké náklady. Zvířata podle svého druhu musí být krmena dvakrát až třikrát denně, vyváděna ven z ubikace, ježděna, respektive zaváděna do stáje a opět pouštěna ven (Waiblingerová, 2008).

Pro kozy a ovce se obvykle zřizuje skupinové ustájení – jsou to zvířata společenská, proto není vhodné trvale individuální ustájení (Skoupá, 2014).

Zvířata patřící a chovající se v domovu jsou sice nákladná, avšak mají výhodu nepřetržité přítomnosti pro uživatele. Obyvatelé domova mohou navazovat kontakt kdykoli, podle svých potřeb a mohou si ke zvířatům vytvořit trvalý vztah.

„Zvířata žijící v domově představují pro instituci zodpovědnost a úkol navíc, který musí být i navzdory turbulentnímu a stresujícímu všednímu dni vždy spolehlivě splněn“ (Schaererová, 2008, str. 47).

Pokud se staví výběh pro setkávání, platí zde zásady ochrany zvířat, to znamená, že větší a kvalitnější část výběhu bude přístupná jen zvířatům a jejich ošetřovatelům (Waiblingerová, 2008). Ubikace, ve kterých jsou zvířata ubytovaná, by měla odpovídat potřebám zvířat, ale také lidem umožnit bezproblémový přístup, neomezený výhled a volný kontakt se zvířaty umožnit i vozíčkářům (Schaererová, 2008).

„V každém ústavu by měl být člověk, který je za zvířata odpovědný, chrání je před týráním, zneužíváním nebo vyčerpáním a stará se o jejich výchovu, dbá na to, aby je klienti ústavu nepřekrmovali a nerozmazlovali“ (Nerandžič, str. 22, 2006).

Například zakrslé kozy jsou vždy přátelské, zvědavé a podněcují sociální kontakty mezi uživateli, zaměstnanci i návštěvníky (Luchsinger, 2008). Zakrslé kozy je možno

pozorovat, dále poskytují témata k rozhovorům a nabízí rozmanité možnosti zážitků (Luchsinger, 2008).

Mezi přednosti chovu koz a ovcí z hlediska chovatele patří minimální nárok na ustájovací prostory, u ovcí lze uvažovat o celoročním pobytu na pastvě, vybudování přístřešků je levné a jednoduché (Polstársky a Ochodnický, 2003).

1.2.5 Zvířata a jejich působení na člověka

„Ve smyslu gerontologické hypotézy continuity neexistuje žádný zjevný důvod, proč člověk, který měl celý život kontakt se zvířaty, by jej neměl mít i ve stáří“ (Leser, 2008, str. 24). Naopak: jestliže mu byla během jeho dosavadního života zvířata pomoci, měla by jí zůstat i nadále až do konce života (Leser, 2008).

„Terapie se zvířetem je možností, jak uvést pacienta do reality – nejen, že díky interakci se zvířetem a jeho reakcemi je posilován vlastní systém sebehodnocení, ale zároveň si pacient začíná být vědom limitů vlastního chování a zákonitosti vzájemného působení“ (Muller, 2007, str. 279). Personál i klienti musí být seznámeni se všemi potřebami zvířat, a s tím, jakým způsobem se ke zvířatům mají chovat (Nerandžič, 2006).

Odendaal se domnívá, že potřeba pozornosti je spojena se všemi identifikovatelnými, normálními, či předpokládanými vzorci chování (Odendaal, 2007). To může vést k používání různých výrazů pro popis základních potřeb – péče a závislost, afiliace (tvorba pozitivních emočních kontaktů), láska a náklonnost, přichylnost a vazba, sociální facilitace, soudržnost, vztah, přátelství a sociální symbióza, dotyky a další tělesné kontakty, cvičení a rekreace (Odendaal, 2007). Při splynutí k našemu partnerskému zvířeti si můžeme osvojit jeho schopnosti, dovednosti a přednosti. *„Když se pokusíme nahlížet na skutečnost očima zmíněného zvířete a vnímat skrze jeho postoje, získáváme nový životní pocit“* (Forman a Niederwieser, 2000, str. 86).

Gang a Turner popisují pozitivní efekty, které mají zvířata především na seniory: (Gang a Turner, 2005).

- a) napomáhají proti pocitu osamělosti,
- b) pomáhají proti pocitu izolace,
- c) podporují navázání kontaktu,

- d) pomáhají vidět smysl života,
- e) pomáhají získat a dávat lásku,
- f) udávají průběh dne,
- g) pomáhají cítit se hodnotným a milovaným,
- h) pomáhají osvěžit vzpomínky,
- i) trénink paměti.

Působení člověka a zvířete má tři úrovně prevence – primární, sekundární a terciární. Ta má dále fyzické, psychické a sociální působení. Dle Lesera fyzické působení stabilizuje oběhový systém a má aktivující (pohyb) a uvolňující účinek (Leser, 2008). Psychická působení mají za účinek kognitivní trénink, redukuje stres, podporují emoční pohodu a pozitivní vnímání sama sebe, sebevědomí a v neposlední řadě má i antidepresivní účinek (Leser, 2008). Sociální působení mají za účinek podporu interakce a komunikace (Leser, 2008).

1.3 Farmingterapie u seniorů

1.3.1 Stáří a stárnutí

„Je charakterizováno postupným úbytkem sil, změnou tělesného vzhledu, zpomalování osobního tempa, snížení výkonnosti – involučními změnami“ (Kopecká, 2011, str. 165).

Změny během stárnutí jsou u každého jedince individuální.

Podle velkého sociologického slovníku je stáří definováno dvěma způsoby: *„1. jako čas, který uplynul od zrodu objektu, nebo 2. jako závěrečná etapa života, u člověka často vymezena jako doba skončení ekonomické aktivity do smrti, nazývaná též třetím věkem“ (Velký sociologický slovník, 1996, s. 1218).*

Podle Pichauda a Thareauové je starým člověkem ten, *„kdo v určitém společenství žije déle než ostatní“ nebo ten „který žil déle než většina v té době žijících lidí“ (Pichaud a Thareauová 1998, str. 156).*

Pacovský rozděluje stáří na biologické, sociální a kalendářní, chronologické stáří.

Biologické stáří je hypotetické označení konkrétní míry involučních změn (atrofie, pokles funkční zdatnosti, změny regulačních a adaptačních mechanismů), obvykle tělesně propojených se změnami způsobenými chorobami, které se vyskytují s vysokou frekvencí převážně ve vyšším věku.

Sociální stáří je období vymezené kombinací několika sociálních změn, či splněním určitého kritéria – nejčastěji věku, v němž vzniká nárok na odchod do starobního důchodu. Sociální stáří je dáno změnou rolí, životního způsobu i ekonomické zajištěnosti. Stáří je v tomto smyslu chápáno jako sociální událost.

Kalendářní, chronologické stáří je vymezeno dosažením určitého věku, od kterého se projevují involuční změny (Pacovský, 1990).

Dělení stáří podle WHO – World Health Organization:

- a) Období raného stáří: 60 – 74 let,
- b) období vlastního (pravého) stáří: 75 – 89 let,
- c) dlouhověkost: 90 a více let (Hartl a Hartlová, 2010).

Smrt je definována jako smrt mozku (Haškovcová, 2002). „*Staří lidé už nemají tak velkou potřebu smrt popírat, častěji o ní uvažují a hovoří*“ (Kopecká, 2011, str. 176).

Právě tímto způsobem se snaží se smrtí vyrovnat.

1.3.2 Formy farmingterapie u seniorů

„Na léčebné farmě i v domácnosti každý pracuje podle svých schopností, zájmu a fyzických a duševních možností, klienti se učí žít v běžném životě a veřejnost se zase učí žít s osobami s nějakým postižením“ (Neranžič, 2006).

Při farmingterapii tedy terapii prostřednictvím práce na farmě se využívá jak „*přímého*“ kontaktu se zvířaty, tak „*nepřímého*“ kontaktu se zvířaty. Přímý kontakt se zvířetem se využívá v domovech pro seniory z důvodu větší intimity mezi uživatelem a zvířetem. „*Klient je se zvířetem v bezprostředním kontaktu, dotýká se ho, mazlí se s ním a pocitové vnímání je u něho tedy výraznější než při pouhém očním kontaktu nebo kontaktu prostřednictvím například vodítka*“ (Valentová, 2009, str. 33).

Nepřímého kontaktu se v domovech pro seniory, které poskytují farmingterapii využívá poměrně často. Uživatelé mohou kdykoli navštívit zvířata, mají u výběhu možnost posezení a sledování zvířat.

1.3.3 Vliv farmingterapie na zdravotní stav seniorů

„Přítomnost zvířat na pracovišti má vliv hlavně na dlouhodobě těžce nemocné, na onkologické pacienty a na seniory žijící v domovech důchodců, napomáhá i zmírnění příznaků syndromu vyhoření u personálu a určitě zlepšuje mezilidské vztahy“ (Nerandžič, 2006, str. 76).

„Ve smyslu gerontologického modelu kompetence je možné s pomocí zvířat znovu nabýt nebo minimálně stabilizovat celou řadu již ztracených schopností“ (Leser, 2008, str. 23). V zahraničí již několik desetiletí upozorňují na přínos zvířete jak pro duševní zdraví a lepší náladu, tak pro udržení tělesné kondice (Galajdová, 2000). Zvířata v domácnosti i v prostorách domova pro seniory mohou zvýšit pocit smyslu života, snížit pocit opuštěnosti, snáze se vyrovnat se ztrátou partnera nebo lépe navázat společenské kontakty s lidmi (Galajdová, 2000).

Senioři, kteří vlastní zvíře, nebo mají možnost zvířata navštěvovat, jsou nuceni vykonávat pravidelný pohyb při každodenní procházce, krmit zvíře, hrát si s ním i udržovat hygienu zvířete. V neposlední řadě je stimulována paměť seniora. Díky chovu zvířat si člověk vzpomíná na jména zvířat, stejně tak i na jména zvířat, která znal někdy v průběhu života a dochází k podněcování jejich paměti a rozvoji komunikace. Tato práce s pamětí není v žádném případě považována za náročnou, neboť na rozdíl od mnoha paměťových tréninků je motivována intenzivně, vnitřně (Leser, 2008).

Zvíře nemá sloužit seniorům jako náhražka kontaktů s jinými lidmi, ale má navozování kontaktů usnadnit. Podle J. M. Siegla z roku 1990, vykazují majitelé psů o 21% a majitelé koček o 16% menší návštěvnost lékaře než lidé bez zvířat (Mahelka, 1997). Jsou zdravější duševně i tělesně, soběstačnější, úměrně klesá i spotřeba léků, zejména sedativ, antidepresiv, ale i jiných léků, jako například na vysoký krevní tlak (Mahelka, 1997).

Existují spekulace, že zvířata mohou snižovat jak pocit úzkosti, tak i aktivaci sympatického nervového systému poskytnutím příjemného rozptýlení, posilováním pocitu bezpečí a poskytnutím uklidňujícího kontaktu (Friedmann, 1995). Zvířata mohou lidem pomoci se vyrovnat se samotou a depresemi tím, že jim poskytují společnost, zvyšují zajímavost a variabilitu životního stylu, jsou něčím, o co je možné pečovat (Friedmann, 1995). Zvířata mají potenciál brzdit onemocnění spojené se stresem, jako například onemocnění věnčitých srdečních tepen nebo hypertenzí (Friedmann, 1995). Chov zvířat má celkově vliv na redukcí kardiovaskulárních onemocnění, od snížení krevního tlaku, snížení dechové frekvence, vylepšení hladiny cholesterolu až po stabilizaci krevního oběhu, a to již při pouhé přítomnosti zvířete, jeho hlazení a interakcí mezi nimi. Chov zvířat dokáže stabilizovat imunitní systém a to díky důvěrné interakci, za pomoci hry, která reguluje rozčilení a podněcuje ke smíchu, radosti, klidu a k uvolnění. Chov zvířat působí na úrovni primární, sekundární i terciální prevence. Působí na fyzickou, psychickou i fyzickou strukturu osobnosti.

1.3.4 Přínos farmingterapie pro seniory v domově seniorů

„Dotyky a další tělesné kontakty, jako je např. hlazení, je chování, které je zjevnější než pozitivní pocity“ (Odendaal, 2007, str. 128). „Přímý tělesný kontakt přispívá k pozitivní interakci spolu s dalšími smysly, jako je zrak, čich a sluch“ (Odendaal, 2007, str. 128).

Zvířata mohou být pro starší lidi obrovskou výhrou – terapie za pomoci zvířat potvrzují, že i zmatené starší osoby jsou vnímavé pro nonverbální a smyslové podněty (Leser, 2008). U seniorů v pobytových zařízeních může mít zvíře pozitivní vliv na vyrovnání se s osamělostí, vyburcovává z nostalgie a deprese, umožňuje nahradit nedostatek fyzického kontaktu, zlepšuje komunikaci mezi ostatními klienty i personálem, je podnětem k rehabilitaci a má pozitivní vliv na zklidnění a tím nižší užívání antidepressiv, sedativ a hypnotik (Galajdová, 1999).

Celkový přínos práce se zvířaty můžeme rozdělit do pěti aspektů:

1. Duchovní, etické a kulturní aspekty – mezi tyto aspekty patří například symbolická síla zvířat nebo funkce zvířat na kulturní pozadí (Leser, 2008).

2. Psychické aspekty – například uklidňující, podněcující funkce setkání člověka a zvířete, pozorovat smyslové vnímání a rozvoj a vývoj empatie (Leser, 2008).
3. Fyzické aspekty – mezi fyzické aspekty můžeme zařadit hru a pohyb se zvířetem, tělesné nasazení při péči o zvíře, ošetřování a práce se zvířetem.
4. Mentální aspekty – například nové uspořádání, srovnávání a hodnocení pozorování, zážitků a emocí (Leser, 2008).
5. Sociální aspekty – mezi tyto aspekty patří především komunikace, sociální integrace, týmová schopnost a sociální interakce (Leser, 2008).

Podle Schaererové můžeme pozitivní účinky a přínos rozdělit do tří oblastí: *emoční oblast, aktivace, zdraví* (Schaererová, 2008).

Přínos pro seniory v domovech pro seniory z pohledu emoční oblasti je především – radost, smích, spokojenost, pocit pohody, rozptýlení, změna, zábava, tělesný kontakt, vztah, hlazení, náklonnost, ulehčení vstupu do domova a lepší přivykání (Schaererová, 2008).

Přínos pro seniory v domovech pro seniory z pohledu aktivace je především – péče, úkol, zodpovědnost, sebedůvěra, pocit být potřebný, smysl života, zájem, rozhovory, vzpomínky, kontakty, struktura dne, pohyb, aktivita a pohyblivost (Schaererová, 2008).

Přínos pro seniory v domovech pro seniory z pohledu zdraví je viděn především v – uklidnění, méně léků, uvolnění, vyrovnanosti, méně depresí (Schaererová, 2008).

Kontakt se zvířetem v domovech pro seniory redukuje stres z nového prostředí a z nové situace (Šoltésová, 2014). Chov zvířat seniorům přináší snížení úzkosti a zvýšení zažívání radosti, které uvolňují psychický stres a podporují osobní růst v terapeutickém procesu (Šoltésová, 2014).

1.3.5 Využití farmingterapie při onemocnění demencí

Vnímat potřeby lidí trpících demencí a umožnit jim kvalitní život a pocit pohody je velkou zodpovědností a úkolem každého pobytového zařízení (Schaererová, 2008).

„Dementia jako progresivně postupující nemoc poškozuje celkovou kognitivní oblast člověka, dlouhodobě ničí paměť vědomí vlastní biografie, a tím i identitu postiženého

člověka spolu se schopností vyjadřovat se souvisle verbálně“ (Schaererová, 2008, str. 42). Emoční oblast při tomto onemocnění zůstává nedotčená. Zachovány zůstávají základní požadavky, jako je například cítit se milován, být akceptován, být potřebný a produktivní (Schaererová, 2008).

„Doprovodnými jevy demence bývají poruchy chování (deprese, bludy, strach, agrese apod.), které znamenají pro ošetřovatele a ostatní pacienty velký stres“ (Schaererová, 2008, str. 42). Z těchto důvodů mnoho institucí disponuje zahradami zřízenými speciálně pro osoby trpící demencí, které jsou vytvořeny podle speciálních potřeb osob postižených demencí (Schaererová, 2008). Pro tyto osoby jsou vhodná zvířata, jako například slepice, nebo králíci. Právě tato zvířata pomáhají pozitivně ovlivnit zdravotní stav a chování osob s demencí.

Osoby s demencí mohou být v přímém kontaktu se zvířaty a starat se o ně. Ať již jde o krmení slepic, nebo o hlazení králíků (v některých případech, kdy jsou králíci obzvláště dobře vychovaní, se přikládají na hrudník uživatele).

1.3.6 Farmingterapie v praxi

„Ačkoliv víra v prospěšnost zvířat pro zdravotní stav obecně narůstá, lékaři se stále zdráhají ji v širším měřítku využívat“ (Odendaal, 2007, str. 157)

„Jedna z aktivit spočívá v tom, že klienti sedí na balících slámy a v rukou mají láhve s mlékem, poté se vypustí jehňata a kozičky, které se ihned vrhají na láhve a mléko z dudlíků umístěných na láhvích sají“ (Valentová, 2009, str. 32). Tato aktivita přináší uživatelům nezapomenutelné zážitky.

V německých zvířecích parcích jsou velice oblíbené kozy a ovce, které jsou velice společenské a s návštěvníky se rády mazlí (Otterstedt, 2001). Nechají se krmit, hladit a jsou velice spokojeny v přímém kontaktu s lidmi (Otterstedt, 2001). Z tohoto důvodu začaly některé kliniky a domovy pro seniory zřizovat podobné ohrady se zvířaty (Otterstedt, 2001). Využívat tuto terapii začaly dětské ústavy, domovy pro seniory a domovy pro postižené osoby, ve kterých přebývá celá řada užitkových zvířat, jako je skot, prasata, slepice, husy a kachny (Otterstedt, 2001). V Německu jsou

k terapeutickým účelům využívány i lamy (Mahelka, 2003). Tato zvířata jsou využívána u duševních poruch, autismu a psychosomatických symptomů (Mahelka, 2003). Psychoterapeutka, doktorka Saskia van deer Lee uvedla: „*Lama působí jako prostředník mezi terapeutem a klientem. Svým pozorným, člověka respektujícím a zvědavě odtažitým projevem dokáže většinou přesně dodržet individuální hranice klientů. Lze je použít k terapii různých skupin. U dětí pomáhají vytvářet důvěru, přispívají k jejich uklidnění a také schopnost koncentrace se lepší*“ (Lamoterapie).

2 CÍL PRÁCE

2.1 Cíl práce:

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je zmapovat, kde a jakou formou je praktikována farmingterapie u seniorů v pobytových sociálních zařízeních.

Dílčí cíl:

Dílčím cílem je zjistit přínos farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory z pohledu pracovníků praktikujících farmingterapii.

2.2 Výzkumné otázky

HVO 1: *Kde a jakou formou je farmingterapie poskytována u seniorů v domovech pro seniory?*

HVO 2: *Jaký je přínos farmingterapie pro uživatele domovů pro seniory z hlediska psychické a fyzické stránky?*

DVO 1: *Z jakého důvodu jste farmingterapii začali využívat?*

DVO 2: *Jaké pomůcky při poskytování farmingterapie používáte?*

DVO 3: *S jakými obtížemi se pracovníci zabývající se farmingterapií setkávají?*

DVO 4: *Jaké druhy zvířat se využívají k poskytování farmingterapie?*

DVO 5: *Jaká je pracovní pozice pracovníků poskytujících farmingterapii?*

DVO 6: *Pracují pracovníci věnující se farmingterapii pod supervizí?*

2.3 Operacionalizace pojmů

Farmingterapie – terapie práce na farmě za pomoci hospodářských zvířat.

Komentář [K1]: zdroj

Sociální pracovník – „sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění“ (Matoušek, 2003, str. 213). „Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky“ (Matoušek, 2003, str. 213).

Motivace – „soubor činitelů, jež vedou k provedení motivovanému jednání“ (Chalupa, 2007, str. 196). „Může zahrnovat vedle motivu např. výběr objektu, aktivaci a zaměřenost k určitému cíli, snahu a vytrvalost ve snaze jej dosáhnout aj.“ (Chalupa, 2007, str. 196).

Supervize – mezilidská interakce, jejímž cílem je, aby se jedna osoba, supervizor, setkávala s druhou osobou, supervidovaným, ve snaze pomáhat lidem (Hess, 1980).

Kvalitativní výzkum – hledá a utváří hypotézy, zdůrazňuje induktivní postupy, dává přednost velkému množství informací o malém počtu jedinců, odmítá standardizaci, netrvá na generalizaci (Šubrt, 1998).

Polostrukturovaný rozhovor – „zahrnuje širokou škálu rozhovorů mezi zcela strukturovanými a zcela nestrukturovanými rozhovory“ (Ježek, Vaculík, Wortner, str. 10). „Pro tazatele obsahuje závazné schéma, které specifikuje okruhy a témata pokládaných otázek“ (Ježek, Vaculík, Wortner, str. 10).

Sociální pracovník - vykonává sociální šetření, sociální agendy, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitaci (Sociální revue).

Domov pro seniory – „je instituce starající se o občany staršího věku, kteří často nemají žádné blízké příbuzné, kteří by o ně pečovali, nebo o ně pečovat nechtějí či jim v tom brání něco jiného“ (Longevita).

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

V mé bakalářské práci byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní metoda nám poskytuje data, která nejsou vhodná pro statistické vyhodnocení. Kvalitativní přístupy nepřevádějí zjištěné údaje do čísel, nýbrž zůstávají v oblasti slovních formulací (Matoušek, 2013).

Použita byla metoda dotazování a technika polořízeného rozhovoru, který byl proveden u pracovníků poskytujících farmingterapii v domovech pro seniory. Výzkum probíhal v období od 3. února 2015 do 26. března 2015.

Ke sběru dat byla použita technika e-mailového dotazování formou ankety s otevřenými otázkami. V anketě byly zadány 4 otevřené otázky, které se zabývaly tím, kde se v České republice využívá farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory. Další použitou technikou byla obsahová analýza dokumentů. Jednalo se především o internetové stránky jednotlivých zařízení, které mi pomohly získat informace o poskytovaných službách, cílové skupině klientů a poslání organizace. Ve vybraných zařízeních byla použita technika polořízeného rozhovoru. Výsledky byly vyhodnoceny za použití Swot analýzy. Realizace výzkumu proběhla v Domovu pro zrakově postižené Palata dne 23. března 2015, Domovu pro seniory a domovu se zvláštním režimem Vojkov dne 23. března 2015, S – centrum Hodonín dne 24. března 2015, Domovu pro seniory 1, Domovu pro seniory 2 ve dnech 25. března 2015 a Domovu pro seniory 3 dne 26. března 2015. Každá návštěva trvala přibližně 2 hodiny. Jako doplňující metoda byla zařazena fotodokumentace.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat, kde a jakou formou je praktikována farmingterapie u seniorů v pobytových sociálních zařízeních.

Dílčím cílem bylo zjistit přínos farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory z pohledu pracovníků praktikujících farmingterapii.

Z celkového počtu rozeslaných anket jsem vybrala 7 domovů pro seniory, které mi kladně odpověděly, a zařadila jsem je do výzkumného souboru. Poprosila jsem o možnost osobního rozhovoru a spolupráci na výzkumu. Výzkumu se zúčastnil Domov pro zrakově postižené Palata, Domov pro seniory a domov se zvláštním režimem Vojkov, S – centrum Hodonín, Domov pro seniory 1 – anonymní zařízení, Domov pro seniory 2 – anonymní zařízení, Domov pro seniory 3 – anonymní zařízení. Poslední sedmé zařízení jsem z důvodu neposkytování farmingterapie neuvedla do výsledků.

Výzkumný soubor tvořilo 6 komunikačních partnerek, ve věku od 34 let do 52 let. Pět komunikačních partnerek dosáhlo vysokoškolského vzdělání a jedna komunikační partnerka dosáhla středoškolského vzdělání. Délka praxe v zařízení komunikačních partnerek se pohybuje od 2 let do 17 let. Celková délka praxe v pomáhající profesi u komunikačních partnerek tvoří v průměru 10 let. Rozhovor proběhl s komunikačními partnerkami, které jsou na pracovní pozici manažerky kvality zástupce ředitele, vedoucí úseku zdravotní péče, vedoucí sociálního úseku, sociální pracovnice a dvěma vedoucími sestrami.

3.3 Realizace výzkumu

V rámci výzkumu jsem e-mailem oslovila 480 domovů pro seniory po celé České republice. E - mailové adresy jsem získala z Registru poskytovatelů sociálních služeb k platnosti 1. 3. 2015.

V této kapitole jsou tematicky zpracovány základní informace o domovech pro seniory, které provozují farmingterapii. Dále je zde zpracovaná metoda polostrukturovaného dotazování.

Palata – Domov pro zrakově postižené

Domov Palata pro zrakově postižené seniory je příspěvková organizace, která se nachází v krásném prostředí parku anglického stylu v klidné části Smíchova na Praze 5.

Cílová skupina uživatelů

V domově Palata jsou služby určeny pro zrakově postižené seniory, kteří kvůli snížené soběstačnosti v základních životních úkonech - osobní péči, v orientaci, v péči o domácnost – nemohou či nechtějí žít ve svých domovech (Domov pro zrakově postižené, Palata).

Domov pro zrakově postižené je určen pro seniory hovořící česky žijící na území České republiky, minimálně se středně těžkou závislostí na pomoci druhé osoby podle §8 zákona 108/2006 Sb.

Domov Palata poskytuje celou řadu služeb, mezi které patří základní sociální poradenství, ubytování, stravování, terapeutické služby, pomoc v péči o vlastní osobu, zdravotní služby, služby psychologa a logopeda a fakultativní služby.

Poslání domova Palata

Posláním domova je komplexní služba lidem se zrakovým postižením. Jde zejména o podporu, rozvoj a zachování soběstačnosti uživatelů domova. Je zde dbáno na zajištění důstojného prostředí a zacházení. Ve vztahu k biografii člověka se snaží o udržování vztahů klientů s jejich původním prostředím.

Domov pro seniory a domov se zvláštním režimem Vojkov

Domov seniorů Vojkov je příspěvkovou organizací, jejímž zřizovatelem je Středočeský kraj. Domov se nachází v prostorách renesančního zámku, obklopeného rozsáhlým zámeckým parkem. Tento zámek je zahrnut v seznamu národních kulturních památek.

Cílová skupina uživatelů

Cílovou skupinou domova pro seniory Vojkov jsou senioři starší 60 let. Dle ustanovení zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a podmínkách registrace se v domově pro seniory Vojkov poskytují pobytové sociální služby osobám, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, mají sníženou soběstačnost z důvodu věku a zdravotního stavu,

nemohou žít v přirozeném prostředí a jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (DD Vojkov).

Domov Vojkov poskytuje pro uživatele ubytování, celodenní stravování, fyzioterapii, zdravotní péči, sociální péči a možnost využití programu skype.

Poslání domova pro seniory Vojkov

Posláním domova seniorů Vojkov je poskytovat sociální, zdravotní a ošetrovatelské služby seniorům, které podporují a pomáhají jim při zvládnání běžných denních činností. Usiluje o co největší přiblížení přirozenému domácímu prostředí a o zachování dosavadního způsobu života. Domov Vojkov plně respektuje individuální charakter a svobodnou volbu každého uživatele. Podporují sociální začlenování a snaží se zabránit sociálnímu vyloučení.

S – centrum Hodonín

S – centrum Hodonín je příspěvková organizace, která je nástupnickou organizací domova důchodců Hodonín, jejím zřizovatelem je Jihomoravský kraj. S – centrum je moderní, vícepodlažní, bezbariérová budova, jejíž dominantou je vnitřní, stavebně uzavřené atrium (Domov důchodců S – centrum). Pro věřící uživatele je zde k dispozici kaple. K budově přiléhá rozsáhlá zahrada.

Cílová skupina uživatelů

Cílovou skupinou domova důchodců S – centra jsou senioři, kteří dosáhli věku 65 let, se sníženou soběstačností, jejichž zdravotní stav nevyžaduje pravidelnou pomoc nebo podporu jiné fyzické osoby.

Sociální služba není určena seniorům mladším 65 let, nebo osobám, které trpí mentálním postižením, závislostí na alkoholu a závislostí na návykových nealkoholových látkách.

Domov důchodců S – centrum poskytuje služby ve formě ubytování, celodenní stravy, pomoc při zvládnání běžných úkonů, poskytování rehabilitační péče, zajištění lékařské péče, poskytování sociálního poradenství, zprostředkování společenského kontaktu a poskytování zájmové a aktivizační péče.

Poslání domova seniorů S - centrum

Posláním domova pro seniory je poskytování pobytových služeb sociální péče osobám, které se v důsledku věku a zdravotního stavu ocitli v nepříznivé sociální situaci a potřebují pravidelnou pomoc při zajištění svých potřeb s cílem zachovat a rozvíjet svou soběstačnost, společenské návyky a dovednosti. Snaží se o zachování přirozené vztahové sítě, respektování práv a lidské důstojnosti každého uživatele.

Domov pro seniory 1

Tento domov pro seniory nepotvrdil souhlas se zveřejněním zařízení a chce být zachován v anonymitě.

Domov pro seniory 2

Tento domov pro seniory nepotvrdil souhlas se zveřejněním zařízení a chce být zachován v anonymitě.

Domov pro seniory 3

Tento domov pro seniory nepotvrdil souhlas se zveřejněním zařízení a chce být zachován v anonymitě.

4 VÝSLEDKY

KRAJ	POČET ROZESLANÝCH E-MAILŮ	ODPOVĚDĚLO - NEPOSKYTUJÍ	ODPOVĚDĚLO - POSKYTUJÍ	NEODPOVĚDĚLO
JIHOČESKÝ	28	5	0	23
JIHOMORAVSKÝ	47	7	1	39
KARLOVARSKÝ	14	3	0	11
KRÁLOVÉHRADECKÝ	36	2	0	34
LIBERECKÝ	22	5	0	17
MORAVSKOSLEZSKÝ	46	3	0	43
OLOMOUCKÝ	27	1	1	25
PARDUBICKÝ	25	3	0	22
PLZENSKÝ	26	1	0	25
PRAHA	25	5	1	19
STŘEDOČESKÝ	80	11	4	65
ÚSTECKÝ	44	6	0	38
VYSOČINA	28	5	0	23
ZLÍNSKÝ	32	2	0	30
Celkem	480	59	7	414

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1 Výsledky rozhovorů

4.1.1 Identifikační údaje:

Tabulka č. 1: Identifikační údaje komunikačních partnerek

Identifikační údaje	Palata	Vojkov	S - centrum	1	2	3
Pohlaví	Žena	žena	žena	žena	žena	žena
Věk	41	44	52	50	36	34
Vzdělání	Mgr.	Střední	Mgr.	Bc.	Mgr.	Mgr.
Délka praxe v zařízení	17 let	2 roky	6 let	10 let	4 roky	5 let
Délka praxe v pomáhající profesi	17 let	12 let	15 let	17 let	10 let	8 let
Pracovní pozice	Manažer kvality zástupce ředitele	Vedoucí sestra	Vedoucí úseku zdravotní péče	Vedoucí sociálního úseku	Sociální pracovnice	Vedoucí sestra

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.2 Motivace k poskytování farmingterapie:

1. Proč jste farmingterapii začala využívat?

Na otázku č. 1. Proč jste farmingterapii začala využívat, odpověděla manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata: „Protože řada našich uživatelů je z vesnic, kde měli ovce a drobná zvířata. Pracujeme s biografií lidí, což znamená s jejich životními příběhy a na základě toho jsem začala farmingterapii využívat.“ Vedoucí sestra z domova Vojkov na tuto otázku odpověděla následovně: „Farmingterapii jsem začala využívat z důvodu aktivace našich uživatelů a jejich motivaci ke zlepšení zdravotního stavu.“ Vedoucí úseku zdravotní péče z domova S – centrum odpověděla: „Protože paní ředitelka zřídila kozlíky právě k těmto účelům. Pro naše uživatele je to něco

jiného, obzvlášť pro ty, co měli v minulosti nějaké hospodářství.“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 odpověděla na tuto otázku následovně: *„Naši uživatelé měli o tyto služby velký zájem, řada z nich pochází z vesnic a zvířata je provázela po celý život.*“ Sociální pracovnice z domova 2 vypověděla: *„Protože je to zpestření všedního dne pro naše uživatele.*“ Vedoucí sestra z domova 3 odpověděla na otázku: *„V době, kdy jsem do Domova nastoupila na pozici vedoucí sestry, byla farmingterapie již poskytována.*“

Shrnutí: Ze shromážděných odpovědí na otázku Proč jste začala farmingterapii využívat se respondentky shodují, že uživatelé domovů pro seniory pocházejících z vesnic a mají pozitivní vztah ke zvířatům. Prostřednictvím farmingterapie dochází k pozitivní aktivitaci a motivaci ke zlepšení zdravotního stavu po fyzické i psychické stránce.

2. Jak jste se o farmingterapii dozvěděla?

Na tuto otázku dopověděla manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata následovně: *„My jsme se o ni vlastně dozvěděli až od vás, teda, že, se to nazývá přímo farmingterapie. Do té doby jsme řešili potřeby uživatelů a mezi ně patřil právě chov těchto zvířat.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: *„Byl napsán motivační dopis bývalým hejtmánem Středočeského kraje, který je původní profesí veterinář a líbil se mu takový nápad, který viděl při návštěvě jiného zařízení v zahraničí.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče domova důchodců S – centra uvádí: *„Dá se říct, že jsem byla postavena před hotovou věc. Já osobně jsem farmingterapii viděla v Rakousku při návštěvě jiného zařízení.*“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 sdělila: *„O farmingterapii jako takové jsem se dozvěděla od našeho pana ředitele, který se zúčastnil školení v zahraničí, kde ho možnost práce s hospodářskými zvířaty zaujala.*“ Sociální pracovnice z domova 2 odpověděla na otázku takto: *„Od našeho pana ředitele, který informace ohledně farmingterapie získal v zahraničí.*“ Vedoucí sestra domova 3 odpověděla: *„Při nástupu do Domova.*“

Shrnutí: Z těchto odpovědí vyplývá, že 4 domovy ze 6 domovů pro seniory se o farmingterapii dozvěděly ze zahraničí a následně ji začali praktikovat ve svém zařízení.

3. Jak dlouho se farmingterapii věnujete?

Tabulka č. 2: Délka praktikování farmingterapie

ZARÍZENÍ	DÉLKA POSKYTOVÁNÍ SLUŽBY
Palata	17 let
Vojkov	Měsíc
S - centrum	2 roky
1	3 roky
2	2 roky
3	5 let

Zdroj: Vlastní výzkum

4. Co Vám osobně poskytování farmingterapie přináší?

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata na tuto otázku odpověděla: „*Přímo mi přináší farmingterapie dobře odvedenou práci.*“ Největším potěšením je pro manažerku, když vidí, jak se uživatelé usmívají. Vedoucí sestra Domova Vojkov sdělila: „*Rozšíření nové kvality služby pro naše uživatele.*“ Vedoucí sestra Domova Vojkov se chodí kochat pohledem na ovečky, které vnáší pozitivní světlo do každého dne. Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra uvedla: „*Bohužel, ale nyní si nevybavuji nic, co by mně osobně farmingterapie přinášela.*“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 na tuto otázku odpověděla: „*Rozšíření nové služby a pokrok dopředu jak pro nás zaměstnance, tak i pro celé zařízení.*“ Sociální pracovnice z Domova 2 odpověděla: „*Tak určitě dobrý pocit z kvalitně odvedené práce.*“ Vedoucí sestra z Domova 3 uvádí: „*Mne osobně farmingterapie přináší lepší náladu a uvolnění od stresu.*“ Práce s lidmi, jak je známo, je velmi náročná, především po psychické stránce.

Z odpovědi na tuto otázku vyplývá, že domovy pro seniory si chtějí udržet kvalitní služby, které poskytují a snaží se o inovativní přístup k uživatelům. Zároveň komunikačním partnerkám přináší farmingterapie pocit uvolnění, odreagování od stresu a oživení všedního pracovního dne.

4.1.3 Poskytování farmingterapie v zařízení

1. Od jakého roku farmingterapie v zařízení probíhá?

Tabulka č. 3: Zahájení poskytování farmingterapie

ZAŘÍZENÍ	VZNIK SLUŽBY
Palata	1995
Vojkov	2015
S - centrum	2013
1	2012
2	2011
3	1999

Zdroj: Vlastní výzkum

2. Jaké byly důvody pro poskytování farmingterapie?

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata na tuto otázku reagovala: „*Pracujeme s biografií uživatelů, což znamená s jejich životními příběhy. Protože řada našich uživatelů je z vesnic, kde měli ovce a drobná zvířata, tak na základě toho jsme začali využívat této terapie.*“ Na základě znalostí klientova životního příběhu, můžeme poskytovat adekvátní sociální službu, zaměřenou na individuální péči a potřebu klienta (Vráželová, 2013). Vedoucí sestra z domova Vojkov na tuto otázku reagovala: „*Byl nám napsán motivační dopis bývalým hejtmanem Středočeského kraje. Líbil se mu takový nápad, který viděl při návštěvě jiného zařízení.*“ Na stejnou otázku odpovídala

vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra takto: „*Hlavním důvodem pro poskytování farmingoterapie v našem zařízení byly především postřehy z jiných zařízení, které navštívila naše paní ředitelka.*“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 sdělila: „*Hlavním důvodem byli naši uživatelé. Zaměřujeme se na jejich potřeby a na to, co jim v domově chybí.*“ Sociální pracovnice z Domova 2 mi sdělila, že hlavním důvodem pro poskytování farmingoterapie bylo: „*Rozšíření profesionálních služeb v našem Domově pro seniory.*“ Podobnou odpověď mi sdělila i vedoucí sestra z Domova 3, která uvedla: „*Hlavním důvodem bylo rozšíření služeb Domova a aktivizace našich uživatelů.*“

Shrnutí: Z odpovědí vyplývá, že důvodů pro poskytování farmingoterapie bylo několik. Důvodem dvou domovů pro seniory byly potřeby uživatelů, kteří měli velký zájem pečovat o hospodářská zvířata. Další 3 domovy začaly poskytovat farmingoterapii z důvodu rozšíření kvality služeb. Jedno zařízení poskytuje farmingoterapii na základě postřehů z jiných zařízení.

3. Jaké formy farmingoterapie v zařízení poskytujete?

Tabulka č. 4: Formy farmingoterapie

ZÁŘÍZENÍ	Individuální forma	Skupinová forma	Přímý kontakt se zvířetem	Nepřímý kontakt se zvířetem
Palata	Ano	Ne	Ano	Ano
Vojkov	Ano	Ano	Ano	Ano
s - centrum	Ano	Ne	Ano	Ano
1	Ano	Ano	Ano	Ano
2	Ano	Ne	Ano	Ano
3	Ano	Ano	Ano	Ano

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Z této tabulky vyplývá, že všech 6 domovů pro seniory poskytuje individuální formu farmingoterapie. Například v Domově Palata se při individuální formě o zvířata

starají 2 klienti, kteří mají na starost ovce – velmi podobně to mají nastavené i ostatní zařízení.

Skupinovou farmingterapii poskytují 3 zařízení. V těchto zařízeních je skupinová farmingterapie určena pro ty, kteří jsou více imobilní – tito uživatelé jsou aktivizačními pracovníky vyváženi ke zvířatům na invalidních vozících a polohovacích křeslech, kde mají možnost zvířata krmit.

Přímý kontakt se zvířetem poskytují všechna zařízení. Uživatelé mají možnost si zvířata pohladit, nakrmit, hlídat, zda jsou v pořádku atd.

Nepřímý kontakt se zvířetem poskytují také všechna zařízení. Uživatelé mají možnost se kdykoli podívat na zvířata. Vedle výběhu je postaveno posezení, kde může uživatel pozorovat zvěř.

4. Máte zpracovaný časový harmonogram?

Tabulka č. 5: Časový harmonogram farmingterapie

ZAŘÍZENÍ	Ano	Ne
Palata		X
Vojkov		X
S - centrum		X
1		X
2		X
3	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Z výzkumu vyplývá, že pouze jedno zařízení má zpracovaný časový harmonogram farmingterapie.

5. Jak jsou uživatelé pro farmingterapii vybíráni?

Na tuto otázku odpověděla manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata následovně: *„Každý může navštívit zvířata kdykoli, většinou není jasně stanovena hodina, kdo a na jak dlouho může jít za ovečkami. Pokud má uživatel individuální plán, pak určují čas návštěvy sociální pracovníce.“* Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: *„Klienty nevybíráme, fungujeme plošně s tím, že do farmingterapie zapojujeme i rodiny uživatelů.“* Vedoucí sestra zdravotního úseku z S – centra uvádí: *„Uživatele pro farmingterapii nevybíráme, ale samozřejmě, když víme o někom, kdo nesnáší zvířata, tak mají tito uživatelé poznámku v dokumentaci a ke zvířatům takové uživatele nebereme.“* Vedoucí sociálního úseku z domova 1 na tuto otázku odpověděla: *„Uživatele nijak nevybíráme, kdo se chce o zvířata starat nebo se podílet na péči o ně, či jen pozorovat, tak samozřejmě může.“* Sociální pracovníce z Domova 2 uvedla: *„Uživatele nijak nevybíráme, každý uživatel může zvířata kdykoli navštívit.“* Vedoucí sestra z Domova 3 odpověděla: *„Klienti nejsou vybíráni. Kdo má chuť, může zvířata navštívit takřka kdykoli.“*

Shrnutí: Z odpovědí vyplývá, že uživatelé nejsou pro farmingterapii nijak vybíráni, ale využívají ji plošně všichni uživatelé, kteří mají o tuto službu zájem. Dále z rozhovoru vyplývá, že tato terapie není povinná pro všechny uživatele domova, nýbrž jen pro ty, kteří o ni jeví zájem. Do popředí se dostává i zapojení do procesu farmingterapie rodina uživatele.

6. Kolik uživatelů denně využívá farmingterapii?

Tabulka č. 6: Počet uživatelů

ZARÍZENÍ	POČET UŽIVATELŮ
Palata	5 uživatelů
Vojkov	20 uživatelů
S - centrum	10 uživatelů
1	10 uživatelů
2	15 uživatelů
3	10 uživatelů

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Z výzkumu vyplývá, že nejvíce uživatelů využívá farmingterapii v domově Vojkov. Následuje domov 2, kde tuto terapii využívá 15 uživatelů denně. V domovech pro seniory 1, 3 a v S – centru využívá denně farmingterapii 10 uživatelů. V domově Palata se do procesu farmingterapie zapojuje 5 uživatelů denně.

7. Jaké pomůcky při poskytování farmingterapie používáte?

Na tuto otázku odpověděla manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata následovně: „*V podstatě nic. Máme tady klece pro andulky a zebříčky, domečky pro králíky a obojky pro ovečky – naši uživatelé chodí ovce pást.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov: „*Máme tady lavičky na sezení přímo vedle výběhu pro zvířata a používáme i invalidní vozíky pro imobilní uživatele.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra reagovala následovně: „*Dá se říct, že pomůcky snad žádné nepoužíváme.*“ Vedoucí sociálního úseku na tuto otázku odpověděla: „*Používáme invalidní vozíky pro imobilní klienty.*“ Sociální pracovnice z domova 2 odpověděla: „*Nevím o žádných pomůckách, které bychom používali.*“ Vedoucí sestra z domova 3 reagovala: „*Žádné pomůcky nepoužíváme.*“

Shrnutí: Komunikační partnerky se shodují, že k poskytování farmingterapie není nutné používat nejrůznější pomůcky. Domov Palata využívá obojky pro ovečky, které chodí uživatelé pást. V domově Vojkov a v domově 1 využívají invalidní vozíky a polohovací křesla k přepravě uživatelů k výběhu se zvířaty.

8. Kolik pracovníků se věnuje farmingterapii, a jaká je jejich pracovní pozice?

Na tuto otázku odpovídá manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata takto: *„Dohromady se o zvířata starají tři zaměstnanci. Dva pracovníci v sociálních službách a jedna vedoucí.“* Vedoucí sestry z domova Vojkov odpověděla: *„Jsou tu tři údržbáři a jedna aktivizační pracovníce.“* Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra reagovala takto: *„Zvířata mají na starost dvě děvčata z dílny, ty jsou na pracovní pozici jako aktivizační pracovníce.“* Vedoucí sociálního úseku z domova 1 odpověděla: *„Máme dvě aktivizační pracovníce a jednoho pana údržbáře.“* Sociální pracovníce z domova 2: *„Máme tady dva zaměstnance. Jednoho údržbáře a jednu pracovníci v sociálních službách.“* Vedoucí sestry z domova 3 sdělila: *„Máme jednoho vedoucího, údržbáře a dvě aktivizační pracovníce.“*

Shrnutí: Domov Palata, domov 1 a domov 3 mají tři zaměstnance s nejčastějším výskytem na pracovní pozici pracovníka v sociálních službách, vedoucí, aktivizační pracovníce a údržbáře. Čtyři zaměstnance má domov Vojkov se třemi údržbáři a jednou aktivizační pracovnící. S – centrum a domov 2 mají dva zaměstnance na pracovní pozici: Aktivizační pracovník, údržbář a pracovníce v sociálních službách.

9. Pracujete pod supervizí?

Na tuto otázku odpověděly všechny komunikační partnerky domovů pro seniory stejně: *„Ano.“*

10. Jakým způsobem vedete dokumentaci týkající se farmingterapie?

Na tuto otázku manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata odpověděla: „*Pracujeme s programem SIGNUS. V něm je uveden plán péče každého uživatele. V tomto programu jsou uvedeny i kódy pro práci se zvířaty.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: „*Máme program Signus, kde zaznamenáváme průběh služby.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra uvedla: „*Vše se zapisuje do individuálního plánu každého uživatele.*“ Vedoucí sociálního úseku odpověděla takto: „*Dokumentaci vedeme v elektronické podobě v programu SIGNUS.*“ Sociální pracovnice z domova 2 uvedla: „*Každý uživatel má sestavený individuální plán, kam se zapisují veškeré služby.*“ Vedoucí sestra domova 3 sdělila: „*Řízené formy farmingterapie jsou zapisovány do časového harmonogramu a individuálního plánu každého uživatele.*“

Shrnutí: Z této otázky vyplývají dva způsoby vedení dokumentace týkající se farmingterapie. Tři domovy pro seniory pracují v programu SIGNUS, ve kterém jsou kódy pro poskytování farmingterapie a zaznamenává se zde i průběh služby. Zbylá zařízení vedou dokumentaci k poskytování farmingterapie prostřednictvím individuálního plánu, stanoveného pro každého uživatele.

11. Máte zpracovanou metodiku /standardy pro poskytování farmingterapie?

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata odpověděla: „*Ne, to nemáme.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov sdělila: „*Teprve připravujeme metodiku i standardy k poskytování farmingterapie. Jak jsem říkala, farmingterapii se věnujeme teprve jeden měsíc a nějaké věci teprve doděláváme.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra odpověděla: „*Máme zpracovanou metodiku na vycházky, zápis se dělá do knihy hlášení, ale nemáme metodiku přímo k poskytování farmingterapie.*“ Vedoucí sociálního úseku na tuto otázku reagovala: „*Nemáme.*“ Sociální pracovnice z domova 2 uvedla: „*Metodika ani standardy na poskytování farmingterapie nemáme.*“ Vedoucí sestra z domova 3 sdělila: „*Nemáme zpracované žádné standardy na poskytování farmingterapie.*“

Shrnutí: Pět komunikačních partnerek uvedlo, že nemají zpracovanou metodiku ani standardy pro poskytování farmingterapie. S – centrum má zpracovanou metodiku na vycházky ve formě knihy hlášení.

12. S jakými obtížemi se při poskytování farmingterapie setkáváte?

Na tuto otázku odpověděla manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata následovně: „*Tak určitě se setkáváme s přejídáním zvířat, což je asi takový největší problém. Pak samozřejmě náklady na veterinární vyšetření a veškerá očkování. Také musela přibýt nová pracovní síla, která se o zvířata stará, což znamená další finanční výdaje.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov Uvedla: „*Setkáváme se s nevhodným krmením zvířat, někdy se strachem uživatelů, kteří nejsou zvyklí na zvířata.*“ Vedoucí sestra úseku zdravotní péče z S – centra odpověděla: „*Ze začátku jsme měli problém s překrmováním zvířat, než si klienti zvykli, že je nesmí krmit.*“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 uvedla: „*Máme problémy s překrmováním zvířat a také se žárlivostí mezi uživatelkami.*“ Sociální pracovnice z domova 2 odpověděla takto: „*Určitě překrmování zvířete.*“ Vedoucí sestra z domova 3 sdělila: „*Problém máme s překrmováním zvířete pokrm, které nejsou vhodné pro daný druh zvířete.*“

Shrnutí: Komunikační partnerky se shodly, že největší obtíž je nevhodné krmení a překrmování zvířat. Domov Palata se setkává s finančními obtížemi ve formě nákladů na veterinární péči. V domově 1 se potýkají i se žárlivostí mezi uživatelkami.

13. Jaké jsou vysoké měsíční náklady na poskytování farmingterapie?

a) náklady na krmení zvířat:

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata Odpověděla: „*Krmení pro králíky a ptáky kupujeme sami, někdy přinese třeba rodina uživatele nějaké zrní pro ptáčky. Ovcím sušíme přímo v zařízení seno a chleba.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov sdělila: „*Kupujeme balíky sena. Zookoutek byl udělán v rámci soutěže plníme přání seniorům, takže náklady jsou minimální. Nedokážu přesně odhadnout, ale zhruba 500 Kč měsíčně.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S - centra odpověděla: „*Seno dostáváme*

od sponzorů a krmení si kupujeme sami.“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 uvedla: *„Náklady na krmení jsou minimální. Seno si sušíme sami a část krmení si kupujeme a část dostáváme od sponzorů.“* Sociální pracovníce z domova 2 sdělila: *„Seno i krmení pro zvířata dostáváme od sponzorů.“* Vedoucí sestra z domova 3 odpověděla následovně: *„Je to tak půl na půl. Část dostáváme od sponzorů a část kupuje zařízení.“*
Shrnutí: Komunikační partnerky se shodují, že domovy pro seniory si krmení pro zvířata z části hradí sami a z části dostávají seno, nebo krmení pro zvířata od sponzorů.

b) náklady na veterinární péči (očkování, aj.)

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova palata sdělila: *„Náklady na veterinární péči hradíme sami.“* Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla takto: *„Náklady na veterináře a očkování si hradíme sami.“* Vedoucí sestra zdravotního úseku S – centra sdělila: *„Veterinární péči a vše s tím spojené si hradíme sami, jako zařízení.“* Vedoucí sociálního úseku z domova 1 odpověděla na otázku: *„Náklady na veterinární péči si hradíme sami.“* Sociální pracovníce z domova 2 odpověděla: *„Veterinární péči hradíme sami.“* Vedoucí sestra z domova 3 sdělila: *„Veterináře máme jako neplacenou službu. Náš veterinář nám vychází vstříc a hradíme pouze nutné náklady, jako je například očkování.“*

Shrnutí: Z výzkumu vyplývá, že pouze domov pro seniory 3 má hrazenou veterinární péči a očkování od sponzorů. Zbylé domovy pro seniory si náklady na veterinární péči a očkování hradí sami.

14. Jakým způsobem získáváte informace ohledně poskytování farmingoterapie?

Tabulka č. 7: Získávání informací

ZAŘÍZENÍ	Internet	Bakalářské práce	Diplomové práce	Tisk	Konference semináře	Literatura	Jiné
Palata	X						
Vojkov	X						Hejtman kraje
S - centrum	X						
1	X						
2	X				X		
3	X			X			

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Komunikační partnerky se shodují, že získávají informace především prostřednictvím internetu. Domovu Vojkov předal hlavní informace bývalý Hejtman Středočeského kraje. Domov pro seniory 2 získává informace i prostřednictvím konferencí a seminářů. Dále domov pro seniory 2 získává informace prostřednictvím tisku.

15. Jakým způsobem rozšiřujete informace ohledně poskytování farmingterapie ve Vašem zařízení?

Tabulka č. 8: Rozšiřování informací

ZAŘÍZENÍ	Internet	Bakalářská práce	Diplomová práce	Tisk	Konference semináře	Literatura	Jiné
Palata	X				X		
Vojkov	X			X			
S - centrum	X						
1	X						
2	X						
3	X						

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Z této tabulky vyplývá, že komunikační partnerky domovů pro seniory informace ohledně poskytování farmingterapie rozšiřují prostřednictvím internetu na webových stránkách konkrétního domova pro seniory. Domov pro seniory Palata rozšiřuje informace ohledně poskytování farmingterapie prostřednictvím konferencí a seminářů. Domov seniorů Vojkov dále využívá tisku k rozšíření informací ohledně této služby.

16. Jste v kontaktu s dalšími zařízeními věnujícími se farmingterapii?

Tabulka č. 9: Kontakty s dalšími zařízeními

ZAŘÍZENÍ	Ano	Ne
Palata		X
Vojkov	X	
S – centrum		X
1	X	
2		X
3		X

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.4 Zvířata používaná k farmingterapii

1. Kolik zvířat využíváte k farmingterapii?

V domově Palata využívají okolo 20 zvířat. Domov Vojkov využívá k farmingterapii 4 zvířata. S – centrum využívá k farmingterapii 3 zvířata. Domov pro seniory 1 využívá k farmingterapii 12 zvířat. V domově 2 je k dispozici 5 zvířat. V domově 3 využívají k farmingterapii 7 zvířat.

2. Jaké druhy zvířat využíváte při farmingterapii?

- Domov Palata – 2 králíky, 2 ovce Kamerunské, 1 Kamerunského beránka, 9 andulek a 6 zebříček.
- Domov Vojkov – 3 ovce Kamerunské, 1 zakrslého králíka, 4 kočky a 2 andulky.
- S – centrum – 3 kozlíky.
- Domov 1 – 5 slepic, kohouta, 3 ovce Kamerunské, 3 prasata.
- Domov 2 – 3 ovce kamerunské, 2 lamy.
- Domov 3 – 5 ovcí kamerunských, 2 králíky.

3. Jakým způsobem získáváte zvířata k farmingterapii?

Komunikační partnerky na tuto otázku odpověděly, že zvířata získávají darem od chovatelů, nebo darem ze zoo.

4. V čem spočívá péče o zvířata?

Tabulka č. 10: Péče o zvířata

ZAŘÍZENÍ	Krmení	hygiena
Palata	X	X
Vojkov	X	X
S - centrum	X	X
Domov 1	X	X
Domov 2	X	X
Domov 3	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Všechny komunikační partnerky uvedly, že péče o zvířata spočívá v krmení a hygieně.

5. Kdo zvířata cvičí?

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata vypověděla: „*tak ty si vychováváme sami. Samozřejmě se na výchově podílí pracovníci i klienti. Zvířata dostáváme mladá, právě proto, aby se s nimi dalo nějakým způsobem pracovat. Například máme tak ochočeného králíka, že ho přikládáme i ležícím pacientům na hrudník přímo do postele.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: „*Zvířata jsme si ochočili sami v zařízení. Snažíme se, aby ovečky chodily k plůtku a nebály se.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S - centra sdělila: „*Zvířata jsme si vychovali sami, máme je odmalička, takže to nebyl pro nás, ani pro uživatele problém.*“ Vedoucí sociálního úseku z domova 1 na tuto otázku reagovala: „*Zvířata si cvičíme sami*

v domově, teda co se týká prasat a ovcí. Ty jsou zvyklé na lidský dotek a především jedno prasátko je velice mazlivé. Co se týká slepic, tak ty nijak necvičíme. Klienti mají možnost za slepicemi docházet, ale většinou to zůstává pouze ve vizuální podobě.“

Sociální pracovnice z domova 2 sdělila: *„Ovce jsme dostali jako malá jehňata a ty jsme si vycvičili sami. Lamy jsme dostali již ochočené a zvyklé na lidský dotyk - i přesto jsme museli lamy částečně cvičit sami přímo v zařízení.“* Vedoucí sestra z domova 3 odpověděla: *„Zvířata si cvičíme sami s pomocí našich uživatelů.“*

Shrnutí: Z této otázky vyplývá, že těchto 6 domovů pro seniory si cvičí zvířata sama za pomoci personálu a uživatelů konkrétního domova pro seniory. Domov 2 dostal lamy od chovatele již částečně vychované a zvyklé na lidský dotek. Zařízení si následně lamy dovcvičilo dle svých potřeb.

6. Kde zvířata chováte?

Manažerka kvality zástupce ředitele domova Palata: *„Co se týká oveček, tak ty mají vlastní stáj a dostatečný výběh, který je oplocený. Podle mého názoru je velikost naprosto dostačující a najdou zde vše, co potřebují a mnohdy i něco navíc. Co se týká králíků, tak pro ty máme velké klece a pro ptáčky voliéry, jak venkovní tak do vnitřních prostor.“* Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: *„Zvířata zde mají dostatečný výběh i ubikaci. Mají pěkný přístřešek, ohrádku i pěknou napáječku.“* Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra uvádí: *„Naši kozlíci mají velkou stáj i dostatečný výběh kolem ní.“* Vedoucí sociálního úseku z domova 1 na tuto otázku odpověděla: *„Slepice mají vlastní kurník, ve kterém mají dostatečný prostor. Prasata i ovce mají také vlastní výběh i ubikaci, vše je řádně schváleno co se týká dostatečného prostoru.“* Sociální pracovnice z domova 2 sdělila: *„Ovce i lamy mají svoji samostatnou ubikaci i výběh. Dá se říct, že se sejdou jen občas u plůtku. Vše je řádně schváleno a doufáme, že se u nás zvířatům líbí.“* Vedoucí sestra z domova 3: *Pro ovečky máme krásnou a nyní novou stáj a samozřejmě s tím spojený i dostatečný prostor pro běhání, hraní i terapie s lidmi. Králíci mají vlastní klec uvnitř zařízení ve společenské místnosti.“*

Shrnutí: Domovy pro seniory chovají svá zvířata přímo v areálu, a jak z výše uvedeného vyplývá, mají vlastní prostorné stáje, pro králíky zde mají speciální klece, slepice mají

vlastní kurník. Samozřejmě zvířata mají dostatečný prostor, který je nezbytně nutný. Prostory pro výběh i ubikace jsou řádně schváleny.

4.1.5 Přínos farmingterapie

1. V čem podle Vašeho názoru spočívá přínos farmingterapie pro uživatele?

Podle manažerky kvality zástupce ředitele z domova Palata přínos spočívá: „*Máme vše spojené s biografií člověka, ale přínos vidím hlavně v tom, že člověk má kontakt se zvířetem. Senior začne komunikovat, začne se usmívat, a to v něm vytváří nějaké vzpomínky, nebo se objeví takové vzpomínky, které jsou třeba hluboko zakořeněné. Ale asi největším přínosem pro nás je to, když se uživatel usmívá.*“ Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: „*Měla byste tam nějaké možnosti, prosím?*“ Podle vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra přínos farmingterapie spočívá: „*Tak aby si senioři připomněli, že jsou nějaká domácí zvířata, a že můžou pracovat. Prostě aby se cítili, jako doma.*“ Vedoucí sociálního úseku sdělila: „*Přínos vidím především ve vybavování vzpomínek.*“ Sociální pracovnice z domova 2 se domnívá: „*Přínos bych viděla především v tom vybavování si vzpomínek a tím k návratu do mládí.*“ Vedoucí sestra z domova 3 je toho názoru, že přínos farmingterapie spočívá: „*V kontaktu se zvířetem. Mnohdy nemluvní klienti si povídají jen s ovci, usmívají se jen, když mají v náručí králíka.*“

Shrnutí: V domově Palata spočívá přínos především v kontaktu se zvířetem a s vybavováním si vzpomínek, které jsou hluboko zakořeněné, tento samý názor má i domov pro seniory 3. V S – centru shledávají přínos v tom, že se uživatelé cítí jako doma. V domově 1 a 2 vidí největší přínos ve vybavování si vzpomínek.

2. Jaký je přínos farmingterapie pro uživatele z hlediska psychické stránky?

Tabulka č. 11: Přínos farmingterapie po psychické stránce z pohledu pracovníků

Psychická stránka	Palata	Vojkov	S - centrum	1	2	3
Stabilizace pocitu vlastní hodnoty	ano	Ano	ano	ano	Ano	Ano
Citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti	ano	Ano	ano	ano	Ano	Ano
Odvedení pozornosti	ano	Ano	ne	ne	Ne	Ano
Podpora zážitků	ano	Ano	ano	ano	Ano	Ano
Pocit bezpečí	ano	Ne	ne	ano	Ne	Ne
Rozmanitost všedního dne	ano	Ano	ano	ano	Ano	Ano
Vyšší spokojenost se životem	ano	Ano	ano	ano	Ano	Ano
Větší pocit odpovědnosti	ne	Ano	ne	ano	Ne	Ano

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Komunikační partnerky se shodly, že farmingterapie má vliv na uživatele po psychické stránce z hlediska stabilizace pocitu vlastní hodnoty, citové náklonnosti prostřednictvím dotyků a blízkosti, podpora zážitků, rozmanitost všedního dne, vyšší spokojenost se životem. 3 komunikační partnerky se domnívají, že farmingterapie má vliv na odvedení pozornosti, zbylé 3 komunikační partnerky nesouhlasí. 4 komunikační

partnerky z 6 se domnívají, že farmingterapie nemá vliv na pocit bezpečí uživatele. 3 komunikační partnerky z 6 uvedly, že farmingterapie nemá vliv na větší pocit odpovědnosti uživatelů, zbylé 3 komunikační partnerky si myslí, že farmingterapie má vliv na odpovědnost uživatelů.

3. Jaký je přínos farmingterapie pro uživatele z hlediska fyzické stránky?

Tabulka č. 12: Přínos farmingterapie z hlediska fyzické stránky z pohledu pracovníků

Fyzická stránka	Palata	Vojkov	S-centrum	1	2	3
Zlepšení fyzických schopností	ano	ano	ano	ano	Ano	Ano
Zvýšený pohyb	ano	ano	ano	ano	Ano	Ano
Zvýšená aktivita	ano	ano	ano	ano	Ano	Ano
Užívání menšího množství léků	ano	ano	ne	ne	Ano	Ne

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Ze 4 možných odpovědí se komunikační partnerky shodují na přínosu farmingterapie z hlediska fyzické stránky na zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb a zvýšená aktivita. 3 komunikační partnerky nesouhlasí s přínosem farmingterapie z hlediska fyzické stránky na užívání menšího množství léků, naopak 3 komunikační partnerky se domnívají, že farmingterapie má vliv na užívání menšího množství léků.

4. Má podle Vašeho názoru farmingterapie nějaký přínos pro pracovníky zařízení?

Manažerka kvality zástupce ředitele z domova Palata se domnívá: „100% má farmingterapie přínos i pro pracovníky zařízení. Pracovníci se musí o zvířata starat a tím jsou s nimi v kontaktu, mohou se kdykoli pomazlit, atd.“ Vedoucí sestra z domova Vojkov odpověděla: *Ano, určitě má.*“ Vedoucí úseku zdravotní péče z S – centra je názoru: „Aktivizační pracovníce mají možnost hovořit s uživateli o farmingterapii, o vzpomínkách klientů a jejich zážitcích s hospodářskými zvířaty. Za druhé mají naše pracovníce uživatele kam vodit a mají jim co nabídnout.“ Vedoucí sociálního úseku na tuto otázku odpověděla: „*Určitě ano.*“ Sociální pracovníce z domova 2 sdělila: „*Ano, rozšíření znalostí a zpestření běžného pracovního dne.*“ Vedoucí sestra z domova 3 uvedla: *Ano, rozptýlení pro zaměstnance.*“

Shrnutí: Z odpovědí vyplývá jasný výsledek, a to: Farmingterapie má určitě velký přínos pro pracovníky zařízení, který vychází z přímého i nepřímého kontaktu se zvířaty.

5. Má podle Vašeho názoru farmingterapie nějaký přínos pro celé zařízení?

Všechny komunikační partnerky se shodly, že farmingterapie má velký přínos pro celé zařízení z hlediska prestiže domova pro seniory a rozšíření kvality služeb.

4.2 SWOT analýza

Z důvodu lepší přehlednosti je každému zařízení přiřazena legenda

- c) Domova Palata
- d) Domov Vojkov
- e) S – centrum
- f) Domov 1
- g) Domov 2

SILNÉ STRÁNKY (Strengths)	SLABÉ STRÁNKY (Weaknesses)
<p>Domov Palata</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalifikovaný personál - Inovativní přístup k uživatelům - Dlouhodobá praxe - Individuální přístup k uživatelům - Práce s biografií člověka - Vysoká spolehlivost <p>Domov Vojkov</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalifikovaný personál - Inovativní přístup k uživatelů - Zapojení do farmingterapie rodiny uživatelů - Individuální přístup k uživatelům <p>S - centrum</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalifikovaný personál - Inovativní přístup k uživatelům - Domácí prostředí <p>Domov 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalifikovaný personál - Inovativní přístup k uživatelům - Získávání informací - nevidaná zvěř <p>Domov 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kvalifikovaný personál - Inovativní přístup k uživatelům - Dlouhodobá praxe - Dobře zajištěný fungující servis 	<p>Domov Palata</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informovanost společnosti o poskytování farmingterapie - Náročný chov - Spolupráce s rodinnou - Kontakt s dalšími zařízeními <p>Domov Vojkov</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zkušenosti - Náročný chov - Informovanost společnosti o poskytování farmingterapie <p>S - centrum</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informovanost společnosti o poskytování farmingterapie - Spolupráce s rodinnou - Náročný chov - Kontakt s dalšími zařízeními <p>Domov 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informovanost společnosti o poskytování farmingterapie - Webové stránky - Spolupráce s rodinnou <p>Domov 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informovanost společnosti o poskytování farmingterapie - Pravidla pro uživatele - Spolupráce s rodinnou
PŘÍLEŽITOSTI (Opportunities)	HROZBY (Threats)
<p>Domov Palata</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření informací do společnosti <p>Domov Vojkov</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření informací do společnosti <p>S - centrum</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření informací do společnosti <p>Domov 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření informací do společnosti <p>Domov 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozšíření informací do společnosti 	<p>Domov Palata</p> <ul style="list-style-type: none"> - Překrmování zvěře - Alergické reakce <p>Domov Vojkov</p> <ul style="list-style-type: none"> - Počáteční náročná organizace - Alergické reakce - Špatně vycvičení zvířat <p>S - centrum</p> <ul style="list-style-type: none"> - Problém některých uživatelů se zvířaty - Alergické reakce <p>Domov 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Finanční výdaje - Alergické reakce <p>Domov 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Žárlivost mezi obyvatelkami - Alergické reakce

Zdroj: vlastní výzkum

5 DISKUZE

Na začátku diskuzní části bych chtěla upozornit, že farmingterapie je poměrně novým oborem a odborné literatury je málo, existuje pouze několik publikací. Některé komunikační partnerky se s tímto pojmem setkaly poprvé. Za takového stavu byla prakticky jediným zdrojem informací kniha Vztah člověka a zvířat – Využití zvířat ve švýcarských pobytových zařízeních sociálních služeb od Markuse Lesera, v níž publikuje více autorů, například Barbara Schaererová, Eva Waiblingerová, Stephen Luchsinger a další odborníci, věnující se práci se zvířaty.

Před diskuzí výsledků bych chtěla poděkovat všem osobám, které se mnou spolupracovaly a ochotně mi pomohly získat veškeré informace o poskytování farmingterapie a projevíly zájem o tuto problematiku.

V neposlední řadě bych chtěla zmínit, že realizace výzkumu pro mne byla velmi obtížná. Týden jsem cestovala po České republice a vedla jsem rozhovory s komunikačními partnerkami v domovech pro seniory. Do realizace výzkumu jsem vložila hodně času, energie i finančních prostředků. Velmi mne tudíž zaskočil přístup jednoho anonymního zařízení, jehož ředitelka vyplnila anketu s tím, že ve svém zařízení poskytují farmingterapii. Při telefonickém hovoru jsme se s paní ředitelkou domluvily na osobní návštěvě týkající se farmingterapie. Tento domov pro seniory se nachází téměř 300 km od mého domova. Když jsem dorazila na místo určení, čekalo mne nemilé překvapení. Bylo mi oznámeno, že zde farmingterapii neposkytují, pouze chovají prasata určená na výkrm a k následné konzumaci. Uživatelé tohoto domova pro seniory nemohou prasata navštěvovat, aby si na ně nevytvořili citovou vazbu. Právě z tohoto důvodu byl výzkum realizován pouze v 6 domovech pro seniory, namísto prvotních 7 domovů pro seniory.

5.1 Diskuze k lokalitě a formám poskytování farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na zodpovězení otázky kde, a jakou formou je farmingterapie praktikována v domovech pro seniory.

Z výzkumu se ukázalo, že ze 480 rozeslaných e – mailů pobytovým sociálním zařízením s anketou týkající se farmingterapie odpovědělo dohromady jen 66 sociálních pobytových zařízení, z toho pouze 7 domovů pro seniory odpovědělo, že farmingterapii poskytují. Celkem na anketu nereagovalo 414 sociálních pobytových zařízení. E – mailové adresy jsem získala z Registru poskytovatelů sociálních služeb, přičemž jsem nejčastěji oslovovala ředitele sociálních pobytových zařízení, popřípadě vedoucího sociálního pracovníka. Výsledek anket mě velice překvapil, především to, jaké množství zařízení nereagovalo na moji prosbu o pomoc. Naopak jsem byla velmi mile překvapená, že z tak malého počtu odpovědí výzkum ukázal, že 6 domovů pro seniory praktikují farmingterapii (v sedmém domově pro seniory se po osobní návštěvě ukázalo, že zde farmingterapii neprovozují).

Komunikační partnerky uvedly, že individuální formu farmingterapie poskytuje 6 domovů pro seniory z 6. Například v Domově Palata se při individuální formě o zvířata starají 2 uživatelé, kteří mají na starost ovce – velmi podobně to mají nastavené i zbylá zařízení.

Skupinovou formu farmingterapie poskytují 3 zařízení. V těchto zařízeních je skupinová farmingterapie určena pro ty, co jsou hůře mobilní – tito uživatelé jsou aktivizačními pracovníky vyváženi ke zvířatům na invalidních vozících a polohovacích křeslech, kde mají možnost zvířata krmit, hlídat a připravovat krmení.

Přímý kontakt se zvířetem poskytují všechna zařízení. Uživatelé mají možnost si zvířata pohladit, nakrmit, hlídat, zda jsou v pořádku, sušit seno a pracovat. Valentová uvádí, že *„Klient je se zvířetem v bezprostředním kontaktu, dotýká se ho, mazlí se s ním a pocitové vnímání je u něho tedy výraznější než při pouhém očním kontaktu nebo kontaktu prostřednictvím například vodítka“* (Valentová, 2009, str. 33). Já s tímto

názorem plně souhlasím a domnívám se, že právě přímý kontakt se zvířetem je stěžejní při poskytování farmingterapie.

Nepřímý kontakt se zvířetem zajišťují všechny dotazované domovy pro seniory. Uživatelé mají možnost se kdykoliv podívat na zvířata. Součástí výběhu je venkovní posezení, kde můžou uživatelé pozorovat zvěř. Podle mého názoru je velmi důležité mít možnost nejprve zvěř pozorovat a zjistit, jak zvířata reagují, co se jim líbí a co naopak nemají rádi, a až po té mít možnost bezprostředního přímého kontaktu. V neposlední řadě se domnívám, že posezení u výběhu se zvířaty je velmi pěkné zpestření jak pro samotné seniory, tak pro jejich rodiny.

5.2 Diskuse k přínosu farmingterapie pro uživatele domovů pro seniory z hlediska psychické a fyzické stránky.

Dále jsem se ve svém výzkumu zaměřila na druhou hlavní výzkumnou otázku, jaký je přínos farmingterapie na uživatele domovů pro seniory z hlediska psychické a fyzické stránky z pohledu pracovníků praktikujících farmingterapii.

U seniorů v pobytových zařízeních může mít zvíře pozitivní vliv na vyrovnání se s osamělostí, vyburcovává z nostalgie a deprese, umožňuje nahradit nedostatek fyzického kontaktu, zlepšuje komunikaci mezi ostatními klienty i personálem, je podnětem k rehabilitaci a má pozitivní vliv na zklidnění a tím nižší užívání antidepresiv, sedativ a hypnotik (Galajdová, 1999).

V domově pro seniory Palata probíhá farmingterapie přímo v areálu domova. K terapeutickým účelům zde vlastní dvě ovce kamerunské, jednoho kamerunského beránka, jedenáct andulek a dva zakrslé králíky. Andulky mají klienti na pokojích a velmi šikovně umístěné klece s andulkami na chodbě před jídelnou, aby se uživatelé mohli orientovat podle zvuku. Ovce kamerunské a beránka mají v domově Palata ustájené v zahradě, která je součástí areálu. Dva uživatelé se starají o ovce a beránka v plném rozsahu jejich potřeb. Ostatní uživatelé chystají pro zvěř krmení, kontrolují, zda mají dostatek vody a zda jsou v pořádku. Sečou a suší seno, starají se, aby zvěř měla vše potřebné. Dále se uživatelé starají o krmení a čištění klece pro andulky. Tato

činnost vyžaduje spoustu energie a času. Komunikační partnerka uvedla, že z hlediska psychické stránky uživatelům každodenní činnost přináší stabilizaci pocitu vlastní hodnoty, citovou náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, odvedení pozornosti, podpora zážitků, pocit bezpečí, rozmanitost všedního dne a vyšší spokojenost se životem. Z hlediska fyzické stránky uživatelům farmingterapie přináší zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb, zvýšená aktivita a užívání menšího množství léků.

„Přímý tělesný kontakt přispívá k pozitivní interakci spolu s dalšími smysly, jako je zrak, čich a sluch“ (Odendaal, 2007, str. 128).

V domově pro seniory Vojkov probíhá Farmingterapie přímo v areálu. K terapeutickým účelům zde chovají čtyři kočky, dvě andulky, tři ovce a zakrslého králíka. Andulky se nacházejí ve vstupní hale, uživatelé se starají o dostatečný přísun krmení a čištění voliéry. Ovce jsou ustájené přímo v areálu domova. Uživatelé domova se starají o přípravu krmení, kontrolu, zda mají ovce dostatek vody a zda jsou v pořádku. Zakrslému králíkovi uživatelé chystají krmení a mění podestýlku. Komunikační partnerka se domnívá, že z hlediska psychické stránky uživatelům farmingterapie přináší pocit stabilizace vlastní hodnoty, citovou náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, odvedení pozornosti, podpora zážitků, rozmanitost všedního dne, vyšší spokojenost se životem a větší pocit odpovědnosti. Z hlediska fyzické stránky uživatelům přináší farmingterapie zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb, zvýšenou aktivitu a užívání menšího množství léků.

V domově pro seniory S – centrum probíhá farmingterapie v areálu zahrady, k terapeutickým účelům se využívají tři kozlíci. Uživatelé v rámci terapie čistí podestýlku, stáj, suší a připravují seno, starají se o přípravu krmení, kontrolují, zda jsou kozlíci v pořádku a jestli mají dostatek vody. Kolem výběhu pro kozlíky je postavený altánek, ze kterého mají uživatelé možnost zvěř pozorovat a být tak i v nepřímém kontaktu se zvířaty. Komunikační partnerka si myslí, že z hlediska psychické stránky má farmingterapie přínos pro uživatele ve stabilizaci pocitu vlastní hodnoty, citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, podpora zážitků, rozmanitost všedního

dne, vyšší spokojenost se životem. Z hlediska fyzické stránky spočívá přínos farmingterapie ve zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb a zvýšená aktivita.

V domově pro seniory 1 probíhá farmingterapie přímo v areálu domova. K terapeutickým účelům zde využívají 5 slepic, kohouta, 3 ovce Kamerunské a 3 prasata domácí. Uživatelé mají možnost v rámci terapie čistit podestýlku, chystat krmení, mohou krmit zvířata a samozřejmě se mohou se zvířaty mazlit. Kolem výběhu pro ovce Kamerunské je připraveno posezení pro uživatele domova, tak pro rodiny klientů, kde mohou zvířata pozorovat. Komunikační partnerka shledává přínos farmingterapie z hlediska psychické stránky především v přínosu pro uživatele v oblasti stabilizaci pocitu vlastní hodnoty, citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, podpora zážitků, pocit bezpečí, rozmanitost všedního dne, vyšší spokojenost se životem, větší pocit odpovědnosti. Z hlediska fyzické stránky spočívá přínos farmingterapie ve zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb a zvýšená aktivita.

V domově pro seniory 2 využívají k terapeutickým účelům 3 ovce Kamerunské a 2 lamy. „*Lama působí jako prostředník mezi terapeutem a klientem*“ (Lamoterapie). Svým pozorným, člověka respektujícím a zvědavě odtažitým projevem dokáže většinou přesně dodržet individuální hranice klientů (Lamoterapie). U výběhu zvířat je možnost posezení k pozorování zvířat. Komunikační partnerka uvedla, že z hlediska přínosu po psychické stránce má farmingterapie vliv na stabilizaci pocitu vlastní hodnoty, citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, podpora zážitků, rozmanitost všedního dne, vyšší spokojenost se životem, větší pocit odpovědnosti. Přínos z hlediska fyzické stránky spočívá ve zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb, zvýšená aktivita a užívání menšího množství léků.

Domov pro seniory 3 využívá k terapeutickým účelům 5 ovcí Kamerunských a 2 králíky. Uživatelé mají v rámci terapie možnost starat se o zvířata, jak o měnění podestýlky, krmení, doplňování vody a v neposlední řadě mazlení. Uživatelé mají dále možnost posezení v altánku u výběhu se zvířaty, zde mohou zvířata pozorovat. Komunikační partnerka se domnívá, že přínos pro uživatele z hlediska psychické stránky je především ve stabilizaci pocitu vlastní hodnoty, citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti, odvedení pozornosti, podpora zážitků, rozmanitost

všedního dne, vyšší spokojenost se životem a větší pocit odpovědnosti. Z hlediska fyzické stránky spočívá přínos ve zlepšení fyzických schopností, zvýšený pohyb a zvýšená aktivita.

Komunikační partnerky se shodly na přínosu pro uživatele z hlediska stabilizace pocitu vlastní hodnoty, citové náklonnosti prostřednictvím dotyků a blízkosti, podpoře zážitků, rozmanitosti všedního dne, vyšší spokojenosti se životem. 3 komunikační partnerky si myslí, že farmingterapie má vliv na odvedení pozornosti, zbylé 3 komunikační partnerky nesouhlasí. 4 komunikační partnerky z 6 se domnívají, že farmingterapie nemá vliv na pocit bezpečí uživatele. 3 komunikační partnerky z 6 uvedly, že farmingterapie nemá vliv na větší pocit odpovědnosti uživatelů, zbylé 3 si myslí, že farmingterapi má vliv na odpovědnost uživatelů.

Kontakt se zvířetem v domovech pro seniory redukuje stres z nového prostředí a z nové situace (Šoltésová, 2014). Chov zvířat seniorům přináší snížení úzkosti a zvýšení zažívání radosti, které uvolňují psychický stres a podporují osobní růst v terapeutickém procesu (Šoltésová, 2014). Podle Schaererové můžeme pozitivní účinky a přínos rozdělit do tří oblastí: *emoční oblast, aktivace, zdraví* (Schaererová, 2008). Přínos pro seniory v domovech pro seniory z pohledu aktivace vidí Schaererová zejména v péči, úkolu, zodpovědnosti, sebedůvěře, pocitu být potřebný, smyslu života, zájmu, rozhovoru, vzpomínkách, kontaktu, struktuře dne, pohybu, aktivitě a pohyblivosti (Schaererová, 2008). Přímý tělesný kontakt přispívá k pozitivní interakci spolu s dalšími smysly, jako je zrak, čich a sluch (Odendaal, 2007, str. 128).

Podle mého názoru má farmingterapie vliv na seniora jak po psychické, tak po fyzické stránce. Každý člověk je individuální, proto se domnívám, že nejde vztáhnout veškeré pozitivní účinky na všechny osoby, každý senior má jiný vztah ke zvířatům, jiné prožívání. Dalo by se tedy říci, že odborná literatura i komunikační partnerky se shodují, že farmingterapie má vliv především na vybavování si vzpomínek, aktivitě a pohyblivosti, podpoře pocitu vlastní hodnoty a podpoře zážitků. Myslím si, že farmingterapie stimuluje jak emoční oblast, aktivaci, tak i zdraví.

6 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat, kde a jakou formou je praktikována farmingterapie u seniorů v pobytových sociálních zařízeních. Dílčím cílem byl zjistit přínos farmingterapie u seniorů v domovech pro seniory z pohledu pracovníků praktikujících farmingterapii.

1. HVO zněla, kde a jakou formou je praktikována farmingterapie u seniorů.

2. HVO otázka zněla, jaký je přínos farmingterapie pro uživatele domovů pro seniory z hlediska psychické a fyzické stránky. Myslím si, že tento cíl byl naplněn. Ve výzkumné části práce se mi podařilo podle mého názoru zmapovat, kde a jakou formou je farmingterapie poskytována v České republice. Oslovila jsem maximum sociálních pobytových zařízení a všechny, které farmingterapii praktikují, jsem osobně navštívila.

1. DVO otázka měla zjistit, z jakého důvodu začalo zařízení farmingterapii poskytovat. Komunikační partnerky se shodly, že začaly farmingterapii využívat především z důvodu potřeb uživatelů, kteří pocházejí z vesnic a mají pozitivní vztah ke zvířatům. Prostřednictvím farmingterapie dochází k pozitivní aktivaci a motivaci ke zlepšení zdravotního stavu po fyzické i psychické stránce.

2. DVO otázka měla poukázat na pomůcky potřebné k poskytování farmingterapie. Komunikační partnerky se shodují, že k poskytování farmingterapie není nutné používat nejrůznější pomůcky. Domov Palata využívá obojky pro ovečky, které chodí uživatelé pást. V domově Vojkov a v domově 1 využívají invalidní vozíky a polohovací křesla k přepravě uživatelů k výběhu se zvířaty.

3. DVO popisuje obtíže při poskytování farmingterapie. Samozřejmě farmingterapie přináší i obtíže, se kterými se musí zařízení vypořádat. Komunikační partnerky uvedly, že se setkávají především s nevhodným krmením a překrmováním zvířat. Některé komunikační partnerky sdělily, že se setkávají s finančními obtížemi ve formě nákladů na veterinární péči, a se žárlivostí mezi uživatelkami.

4. DVO měla zjistit, jaká zvířata jsou nejčastěji využívána k farmingterapii. Na základě osobních rozhovorů s komunikačními partnerkami jsem zjistila, že nejčastější druhy zvířat při poskytování farmingterapie jsou ovce kamerunské, kozy kamerunské a králíci.

5. DVO se soustředí na pracovní pozice zaměstnanců, poskytující farmingterapii. Farmingterapii poskytují zaměstnanci na pozici manažerka kvality zástupce ředitele, vedoucí úseku sociální péče, 2x vedoucí sestry, vedoucí úseku zdravotní péče a sociální pracovnice.

6. DVO zjišťuje, zda komunikační partnerky pracují pod supervizí. Komunikační partnerky uvedly, že pracují pod supervizí.

Jako největší přínos práce na farmě shledávám po psychické i fyzické stránce. Z výzkumu vyplynulo, že hospodářské zvíře má pozitivní vliv na vyrovnávání se s osamělostí, často dochází k rozmanitosti všedního dne a podpoře zážitků. Často práce se zvířaty odbourává depresivní stavy, zlepšuje komunikaci mezi ostatními uživateli i personálem. Myslím si, že farmingterapie má pozitivní vliv na zklidnění a tím na nižší užívání léků, jako například antidepresiv.

Velkým pozitivem pro mne bylo setkání s mnoha obětavými lidmi, kteří jsou odhodláni farmingterapii poskytovat a vzdělávat se v této oblasti. Jejich píle nepolevuje ani přes překážky, se kterými se potýkají. Jejich chuť poskytovat profesionální služby a tím co nejvíce zpříjemnit stáří všem uživatelům, si zaslouží veliký obdiv.

Tato práce by mohla sloužit studentům a odborníkům z praxe, kteří mají zájem o problematiku farmingterapie. Výsledky bakalářské práce je možné využít jako zpětnou vazbu pro zařízení, kde byl výzkum realizován.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Domov důchodců: S - centrum. [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.s-centrum-hodonin.eu/>

DYLEVSKÝ, Ivan. *Somatologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Olomouc: Epava, 2000. ISBN 9788086297057.

FORMAN, Alan a Stephan NIEDERWIESER. *Léčivá síla zvířat: co nás zvířata učí a jak nám prospívají*. Vyd. 1. Překlad Jiří Pondělíček. Praha: Ivo Železný, 2001, 125 s. Knížky dostupné každému. ISBN 80-240-2032-7.

FRIEDMANN, Erika. The role of pets in enhancing human well-being: The role of pets in enhancing human well-being: Physiological effects. 1995.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Canisterapie*. Praktický lékař. Praha: 2000. roč. 80, č. 2, a. 21-23. ISBN 0032-6739

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, 160 s. Strom života. ISBN 80-7169-789-3.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 9788073676865.

HESS, Allen K. *Psychotherapy supervision: theory, research, and practice*. New York: Wiley, c1980, xv, 552 p. ISBN 0471050350.

CHALUPA, Bohumír. *Psychologie dnes a zítra*. Vyd. 1. Brno: Littera, 2007, 231 s. ISBN 9788085763386.

JEŽEK, Stanislav, Martin VACULÍK a Václav WORTNER. *Základní pojmy z metodologie psychologie: Definice a vysvětlení*. 2006, roč. 2006, s. 10. Dostupné z: <http://is.muni.cz>

KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 187 s. ISBN 978-802-4738-758.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004, 83 s. ISBN 807013397x.

LESER, Markus. *Vztah člověka a zvířat: využití zvířat ve švýcarských pobytových zařízeních sociálních služeb*. 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2012, 90 s. ISBN 978-80-904668-4-5.

Longevita: Profesionálové v péči o seniory. In: *Longevita: Profesionálové v péči o seniory, slovníček pojmů* [online]. [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.longevita.cz/slovnicek-pojmu/>

LOUČKA, R. Farmingterapie. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007, s. 305. ISBN 978-80-7322-109-6

Mezinárodní seminář o zooterapiích: k tvorbě metodiky : [25.-27.6.2004 v Brně : sborník příspěvků]. Brno: Sdružení Filia, 2004. ISBN 8023935917.

AL], ...[et]. *Ochrana zvířat a welfare <<'>>97 ; [editor Michal Opatřil]*. 1. vyd. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita, 1997. ISBN 8085114151.

MATOUŠEK, Oldřich. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Editor Alois Křišťan. Praha: Portál, 2013, 570 s. ISBN 9788026203667.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 8071785490.

MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice: teorie a metodika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 295 s. ISBN 80-244-1075-3.

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus, 59. ISBN 8000018098.

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda, 2007, 173 s. ISBN 9788020903563.

OTTERSTEDT, Carola. *Tiere als therapeutische Begleiter: Gesundheit und Lebensfreude durch Tiere - eine praktische Anleitung*. Stuttgart: Kosmos, c2001, 214 s. ISBN 9783440089880.

PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 8020100768.

PALATA, Domov pro zrakově postižené. [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.palata.cz>

PICHAUD, Clément a Isabelle THAREAU. *Soužití se staršími lidmi: praktické informace pro ty, kdo doma pečují o staré lidi, i pro sociální a zdravotnické pracovníky*. Vyd. 1. Překlad Abigail Kozlíková. Praha: Portál, 1998, 156 s. ISBN 8071781843.

POLTÁRSKY, Ján a Dušan OCHODNICKÝ. *Ovce, kozy a prasata*. 1. vyd. Překlad Miloslav Pour, Ladislav Štolc. Bratislava: Příroda, 2003, 104 s. Domáci chov. ISBN 8007112197.

REZKOVÁ, Zdena. *Zahrada pro radost: Zahradní terapie*. [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.zahradaproradost.cz/perma/zahradni-terapie>.

RŮŽIČKA, Josef. *Lamoterapie - lamy jak je neznáme*. [online]. 2011, 26.04. [cit. 2015-04-16]. Dostupné: <http://www.ifauna.cz/ovce-kozy/clanky/r/detail/5803/lamoterapie-lamy-jak-je-nezname/>

SKOUPÁ, Lenka. *Začínáme s chovem ovcí a koz*. 2014. vyd. Praha: Brázda, 2014. ISBN 978-80-209-406-5

Sociální revue: *Sociální práce a společenské otázky. Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. 2005. vyd. [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz>

STRIEŽENEC, Štefan. *Úvod do sociálnej práce*. 1999. vyd. Trnava: AD, 1999. ISBN 80-967589-6-9.

ŠOLTÉSOVÁ, Denisa. *Rizikový pojem canisterapie*. 2014. vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovské univerzity, 2014. ISBN 978-80-555-1159-7.

ŠUBRT, Jiří. *Kapitoly ze sociologie veřejného mínění: teorie a výzkum*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, 241 s. ISBN 80-718-4522-1.

VALENTOVÁ, Pavla. *Farmingtherapie a její vliv na klienta*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Vedoucí práce Mgr. Jaroslava Eisertová.

Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

VRÁŽELOVÁ, Lenka. *Aktivace seniorů prvků biografie klienta: Kniha života* [Mezinárodní konference]. Dostupné z: http://mestovsetin.cz/VismoOnline/ActionScripts/File.ashx?id_org=18676&id_dokumenty=511411

WAIBLINGER, Eva, Fachstelle HEIMTIERE a Schweizer TIERSCHUTZ STS. Zvířata a senioři: Průvodce pro ředitele domovů pro seniory. *Tiere und Senioren: Ein Ratgeber Für Heimleitungen und senioren* [online]. s. 1-26 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.hunderatgeber.ch/docs/hundundsenioren.pdf>

Wiedenmann, Rainer E.: Die Fremdheit der Tiere. Zum Wandel der Ambivalenz von Mensch-Tier-Beziehungen. In: Münch,Paul/Walz,Rainer (Hrsg.): *Tiere und Menschen – zur Geschichte und Aktualität eines prekären Verhältnisses*, Paderborn 1999

Zooterapie. *Integrační centrum Zahrada: Denní stacionář poskytující pedagogické, rehabilitační, sociální a další služby dětem s kombinovaným postižením a jejich rodinám* [online]. 10.12.2008, [cit. 2009-04-07]. Dostupné z: <http://www.iczahrada.cz/index1.htm>.

PŘÍLOHY

Záznamový arch pro položený rozhovor

I. Identifikační údaje

1. Pohlaví
2. Věk
3. Vzdělání
4. Délka praxe v zařízení
5. Délka praxe v pomáhající profesi
6. Pracovní pozice

II. Motivace k poskytování farmingterapie

1. Proč jste farmingterapii začal /a využívat?
2. Jak jste se o farmingterapii dozvěděl /a?
3. Jak dlouho se farmingterapii věnujete?
4. Co Vám osobně poskytování farmingterapie přináší?

III. Poskytování farmingterapie v zařízení

1. Od jakého roku farmingterapie v zařízení probíhá?
2. Jaké byly důvody pro poskytování farmingterapie?
3. Jaké formy farmingterapie v zařízení poskytuje?
 - a. individuální forma (ano /ne, jestliže ano, jak probíhá)
 - b. skupinová forma (ano /ne, jestliže ano, jak probíhá)
 - c. přímý kontakt se zvířetem (ano /ne, jestliže ano, jak probíhá)
 - d. nepřímý kontakt se zvířetem (ano /ne, jestliže ano, jak probíhá)
4. Máte zpracovaný časový harmonogram farmingterapie?
5. Jak jsou uživatelé pro farmingterapii vybíráni?
6. Kolik uživatelů denně využívá farmingterapii?
7. Jaké pomůcky při poskytování farmingterapie používáte?
8. Kolik pracovníků se věnuje farmingterapii a jaká je jejich pracovní pozice?

9. Pracujete pod supervizí?
10. Jakým způsobem vedete dokumentaci týkající se farmingterapie?
11. Máte zpracovanou metodiku /standardy pro poskytování farmingterapie?
12. S jakými obtížemi se při poskytování farmingterapie setkáváte?
13. Jaké jsou vysoké měsíční náklady na poskytování farmingterapie?
 - a) náklady na krmení zvířat (množství, kupované, darované)
 - b) náklady na veterinární péči (očkování, aj.)
10. Jakým způsobem získáváte informace ohledně poskytování farmingterapie?
 - i. Internet
 - ii. Bakalářské práce
 - iii. Diplomové práce
 - iv. Tisk
 - v. Konference /semináře
 - vi. Literatura
 - vii. Jiné
11. Jakým způsobem rozšiřujete informace ohledně poskytování farmingterapie ve vašem zařízení?
 - viii. Internet
 - ix. Bakalářské práce
 - x. Diplomové práce
 - xi. Tisk
 - xii. Konference /semináře
 - xiii. Literatura
 - xiv. Jiné
12. Jste v kontaktu s dalšími zařízeními věnujícími se farmingterapii?

IV. Zvířata používaná k farmingterapii

1. Kolik zvířat využíváte k farmingterapii?
2. Jaké druhy?
3. Jak zvířata získáváte?

4. Jakým způsobem zvířata pro farmingterapii vybíráte?

5. V čem spočívá péče o zvířata?

xv. hygiena

xvi. krmení

6. Kdo zvířata cvičí?

xvii. v zařízení /mimo zařízení

7. Kde zvířata chováte?

xviii. Výběh (dostatečný prostor)

xix. Ubikace

V. *Přínos farmingterapie*

1. V čem podle Vašeho názoru spočívá přínos farmingterapie pro uživatele?

2. Jaký je přínos farmingterapie pro uživatele z hlediska psychické stránky:

xx. stabilizace pocitu vlastní hodnoty

xxi. citová náklonnost prostřednictvím dotyků a blízkosti

xxii. odvedení pozornosti

xxiii. podpora zážitků

xxiv. pocit bezpečí

h)

i. rozmanitost všedního dne

ii. vyšší spokojenost se životem

iii. větší pocit odpovědnosti

3. Jaký je přínos farmingterapie pro uživatele z hlediska fyzické stránky?

iv. zlepšení fyzických schopností

v. zvýšený pohyb

vi. zvýšená aktivita

vii. užívání menšího množství léků

4. Má podle Vašeho názoru farmingterapie nějaký přínos pro pracovníky zařízení?

5. Má Vašeho názoru farmingterapie nějaký přínos pro celé zařízení?

Anketa

1. Znáte pojem farmingterapie?
2. Vykonáváte ve svém zařízení farmingterapii?
3. Vykonáváte ve svém zařízení nějaký druh zooterapie?
4. Z jakého důvodu nevyužíváte zvířata k terapii?

Fotodokumentace

Zdroj: Domov pro zrakově postižené Palata

Zdroj: Domov pro zrakově postižené Palata

Zdroj: Domov pro zrakově postižené Palata

Zdroj: S - centrum

Zdroj: S – centrum Hodonín